

Искрен болесник.

Лекар: — Обавестите ме о свему... Само, како сте ноћас спавали.
Болесник: — Никако!
Лекар: — Зашто?
Болесник: — Играо сам карте.

*

За минут.

У једном роману прочитао сам ове редове:
— Емил дојаха до баште, скочи с коња, прескочи плот, полете у хладњак, где је Сена седела, прикраде јој се и паде пред њом на колена. Изненађена и радосна она га подиже, он седе до ње, паде јој на прса и заплива по мору блаженства и остаде ту дуго.
Све је то било дело једнога минута.
... Тако стоји у роману од речи до речи.

*

Уредан човек.

Она: — Човече, па ти опет долазиш из кафане?
Он: — Разуме се, не могу тамо вечито остати.

*

Разлог.

Жена: — Зашто се лађама најчешће дају женска имена?
Муж: — Зато што се и на лађе врло много троши...

*

Дед и унук.

Дед: — Е, баш си право магаре!
Унук: — А зашто ме, деда, често зовете магаретом?
Дед: — Зато што си мали.
Унук: — Онда си и ти био магаре, када си био мали.

*

Воли месец.

Госпођица: — Шта више волите: сунце или месец?
Он: — Ја волим месец..
Госпођица: — А због чега?
Он: — Плату примам сваког месеца, а по сунцу не бих ништа!

*

Већина је решила.

Запитали су једног човека, који је полудео, како је то било да је дошао у лудницу?
— То је било због неке препирке одговори он.
— Како то?
— Ето како? Људи су доказивали да сам ја луд, а ја сам опет њима доказивао, да су они луди. На мојој страни био сам ја сам, а њих је била већина. Еле, већина реши да ме амо стрпају.

*

У полицији.

— Ваше име и презиме?
— Андре Лонглин.
— Где сте рођени?
— У Паризу.
— Да ли сте већ осуђивани?
Оптужени, смешећи се учтиво:
— Сада разумем, ви желите од мене интервју...

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљевска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 15. Београд, 15. IV. 1922. Година I.

Чудновати доживљај Петра Јовановића,

судског писара.

Господин Петар Јовановић, судски писар седео је на своме месту у позоришту и очекивао је нешто лепо иза оних завеса што су висиле испред њега. Он иначе не долази често у позориште, само је данас право из канцеларије дошао с актарком, у којој су били неки несвршени послови, да се разоноди. Кад су му у гардероби тражили и актарку, он је грчевито стеже и збуњено одговори да није потребно. Неки човек је у томе тренутку стајао поред њега и што је још чудније, седео је на месту десно од њега.

Петар Јовановић испрва није тог човека ни приметио. Било је то једно иначе сасвим обично лице, само је иза округлих наочара скривао очи, неке чудне зелене очи. Петру Јовановићу се учини — а он је био солидан и разуман човек — да из тих очију излазе зраци, али ипак то себи објасни као обману.

Странац је непрестано и нетремице гледао његову руку, која је лежала на наслону и Јовановић брзо погледа да ли је прописно одрезао и очистио нокте. При томе спази свој скупоцени златни прстен и мислећи да је он предмет странчеве пажње, поласкано се осмехну.

У том се диже завеса и поче један „комад из друштвеног живота“. Јовановић је испрва врло заинтересовано гледао на позорницу, али одједном осети понова поглед странца на својој руци. Он нервозно опет обрати пажњу на позорницу, али је сваки час скретао поглед и уверавао се да онај нетремице гледа у његову руку. Непријатно осећање, као да га неко успављује, обузе га целог. Једва је дочекао да се завеса спусти, те да се у фоајеу склони од странчевих зелених очију. Док је палио своју цигарету (чинио би то увек левом руком), он опет осети (сада се није преварио) као неки електрични трзај кроз целу руку. Кад се окренуо, видео је очи онога странца, које су се зеленеле иза наочара. Злобни осмех, који досада није био приметио, играо је око његових усана. Са неком, њему неразумљивом, зебњом Јовановић седе после другог звонцета на своје место.

За време целог комада осећао је странчев поглед на својој руци. Знао је да ће, кадгод се окрене, видети зелене очи иза наочара и злобни осмех на уснама и није више ништа схватао од целог комада. Изгледало му је да се цела позорница претворила у зелене очи иза округлих зелених наочара. Чак и стара глумица, која је играла добрћудну и мало наметљиву домаћицу главног јунака, учинила му се да има зелене очи с наочарима.

Када је завеса последњи пут пала, он је дахнуо душом. Био је сав озношен и болела га је глава. Полетео је одмах у гардеробу и побудио гнушање задивљене публике, која је громовитим пљескањем поздрављала глумце. Брзо је навукао капут и пожурио се излазу, али ту га је већ чекао његов сусед. Немоћан бес помешан с неким мистичним страхом обузе га целога, и он лагано крену даље, сакривши брзо своје руке у џепове, премда није било тако хладно. На два корака од њега ишао је странац.

Јовановић је хтео да бежи, али се сети да то не приличи његовоме положају судскога писара. Најзад се одлучи, па бојажљивим гласом гимназисте који прилази својој љубљеној запита странца: „Шта желите ви од мене и зашто ме пратите?“ Овај поче незбуњено да му се извињава и представи се: „Ја сам Пјетро Марини, доктор тајних знаности, из Далмације, а ви сте ми се учинили врло добар објекат“. Јовановићево је убеђење било да су све то будалаштине. Он позва странца да уђу у какву кафану, што овај радо прихвати.

Кад су сели, Јовановић брижљиво стрпа руке у џепове, премда је то изгледало неуљудно и смешно.

„Видите, господине, отпоче Марини разговор, док су му се очи опет зеленеле иза наочара, — ја још из младости имам ту чудну моћ да помоћу својих очију заповедам туђим

рукама". Кад га Јовановић погледа с неверицом, он додаде: „Та моја способност умало није једног човека стала живота".

Јовановић га замоли да му исприча тај случај, јер га то као правника занима. Марини пристаде са прикривеним победоносним осмехом и поче своју причу.

„Кад сам био сасвим млад — било ми је тада 17 година — живела је у истом рибарском месташцету једна дивља лепотица. Становала је сама у кући са својим оцем, који је такође био рибар, на крају нашег села поред саме морске обале. Она је била чудно створење: за време бурних ноћи виђали су је како стоји поред мора у широкој лепршавој хаљини са својом црном расплетеном косом, нешто више у ноћ и ветар, и скаче чудно по стењу. Кажу да је све то изгледало као неки вилински плес. Да је човек случајно види такву, толико би се преставио да би га два дана као авет пратила њена силуета. Нико није за бурних ноћи смео да иде на онај крај села где је стајала мала дрвена колиба њеног оца.

„Али једне вечери један рибар долете цептећи од страха, па исприча још разрогачених очију како је видео, јасно и лепо видео, како се нешто црно и чудно спушта на њу из облака. Он је после лежао две недеље у грозници и непрестано му се привиђала она, како расплетених власи више у ноћ, а нешто се седмокрако спушта на њу. Сви су је се од тада клонили и говорили да је вештица."

Јовановић је врло пажљиво слушао, тако да је сасвим заборавио на своје руке које су му исклизнуле из џепова. Странац је опет почео да их проматра узбуђеним, ватреним погледом и продужи своју причу.

„Кад сам се једног лета вратио са школовања, све се то већ било десило и нико није могао да разувери рибаре; они су знали да је она вештица и саветовали ми да не идем на онај крај села. Смејао сам се и више о томе нисам ни мислио.

„Али, једног дана шетајући се поред мора, што сам увек радо чинио, спазих једну девојку, која се купала у малој луци, потпуно скривеној дрвећем. Била је ванредно лепа и у томе тренутку помислих да сам ушао у митолошки свет и да се преда мном из воде диже каква нимфа. Са густе црне косе спирала се вода, па је полако капала низ витко тело. Посред плећа имала је малу сенку, која је мамила на пољубац и похоту. Застао сам зачаран иза густог шипражја.

„Када се била обукла, појавио сам се иза џбуња и пришао јој. Она се морала досетити да сам је посматрао при купању, али је то нимало не збуни. Запитала ме је, док јој је чаробни осмех титрао на лицу, да ли знам да је она вештица. Гледајући опијено њене црне очи, одговорих: То су минуле бајке у које паметан и културан свет више не верује. Она ме је нато сажаљиво и пркосно погледала и ућутала. Доцније сам се често сећао тог погледа.

„Од тада се међу нама развила права љубав. Доходио сам к њој на скривени жал и ту смо се заједно купали и кикотали, скачући на сунцу. Али кадгод сам хтео да је загрлим и пољубим, она ме је нежно гурала од себе. Нико није знао за те наше састанке. Преко целог дана жудео сам за њом, па се онда предвече искрао и отрчао на жал да се купамо и да јој кроз шупљике на влажној припијеној кошуљи гледам топле невине дојке. Био сам потпуно под њеном влашћу и све бих чинио што ми је она заповедала.

„Већ сам неколико дана примећивао да је нешто мучи и да је узнемирена. Гледала ме је дуже и нежније својим црним очима, и увек сам био занесен, кад бих сусрео њен поглед. Најзад, једнога дана она ми узе главу међу руке и гледаше ми дуго, дуго право у очи. Шапутао сам немоћно: „Шта ти је, шта ти је?" Затим сам се чисто онесвестио. Осећао сам њен врели дах како ми се приближује, онда ме пољуби и тужно рече: „Иди, па му гледај на руку, и нареди му: Уби га!" Ја ништа нисам схватао, видео сам само да су јој очи врло тужне и кренуо сам, вођен неком несвесном мишљу право колиби онога рибара, који ју је онда био видео у оном призору.

„Причали су ми доцније да сам врло чудно изгледао када сам ушао. Ја се скоро ничег и не сећам. Сео сам мирно на клупу и мучећи се гледао некакву руку. Из даљине као да су брујали неки гласови. Посматрао сам немо ту руку и шапутао бесвесно оно што ми је она наредила: „Уби га! Уби га!" Одједном се они гласови приближише, ја сам као у полусну видео ону исту руку, само се сада била обавила око нечијег врата и стеже га. И онда сам опет чуо неке гласове: — У помоћ! сасвим већ изблиза, неке кораке и најзад се она рука одвоји од врата и мени лакну. Чуо сам само неке отргнуте реченице, чији смисао нисам разумевао: „Шта му би! Та добри су другови били!... Одједном скочи ...као да је омађијан!... То је сигурно она вештица!" (То они мисле на њу, помислих у себи и кикотао сам се не знам зашто.) Наједном осетим да ме неко дрмуса и спазих некакво широко лице, а затим потпуно изгубих свест.

„Када сам се сутрадан пробудио, постаде ми све јасно. Чуо сам да су јој два дана пре тога били убили оца и онда сам све разумео. Сетио сам се оних отргнутих реченица и био сам уверен да јој прети велика опасност, па сам се пожурио да је предупредим. Трчао сам као без душе, али што сам се више приближавао, било ми је све јасније да ме чека неки велики бол.

„Улетео сам у колибу и на своје запрепашћење видех да је пуста. Она је дакле хтела да освети оца, па је онда побегла, а на мене није више ни мислила. Осетио сам да ме нешто дави, али у томе паде ми поглед на свежу киту ружа, која је лежала на столу. Изишао сам тужан из куће са ружама у рукама и посматрао како сунце залази у крваво море, и учини ми се да хиљаду плавих сенки играју испред њега и маме га за собом.

„Одонда је више никада не видех, премда сам је свуда тражио и од свега остаде ми само моћ да заповедам туђим рукама."

Ово последње беше изрекао сасвим тихо, тако да Јовановић занесен његовим приповедањем то и не чу, па додаде: „Је л' те да умем измишљати лепе приче". И осмехну се онако исто ваљда, као што се некада његова вештица на њега осмехнула и даље је нетремице гледао мирно у Јовановићеву руку.

Јовановић, који је на то био сасвим заборавио, осети као неки грч, који је наилазио од лакта ка шаци и утрнулост, па затим лепо осети како му нестаде руке. Онда у страху, расколачених очију погледа у своју руку, мислећи да ће видети само патрљак, али се увери да је још цела. Он очајно погледа странца са изразом детета које ништа не разуме од оног што се догађа: „Шта то чините са мном, забога?"

У томе осети како му нестаде и друге руке, а затим виде како његове руке изводе неке покрете, које он није ни помишљао да прави. Последњим напором воље хтео је да скочи и побегне, али осети да му у томе тренутку и ноге нестадоше. Тако и остаде у уверењу да су му и руке и ноге некуда ишчезле, а он то гледа из неке дубине. Руке су му правиле неке фантастичне покрете, ноге се непрестано мицале испод стола, тако да су се малобројни посетиоци нервозно осврнули да виде ко прави ту галаму. Затим је извадио новчарку, казао неку суму и као у сну изишао из кафане. Ипак је био свестан да напољу пада киша и онда му је неко и главу скинуо. О, то је јасно осетио из оне дубине у коју се беше сакрио.

— — — — — — — — — — — — — —

Било је већ скоро подне када се Петар Јовановић пробудио сав ломан и мамуран. Морила га је потмула главобоља. Напољу је падала киша: „Ала сам ја ноћас сањао луде ствари, Господе! Никад не бих могао поверовати да човек може толико да сања!" У томе му се поглед заустави на позоришној карти са синоћњим датумом и он готово унезверено загледа је још једном и сети се да је јуче одиста заједно са актарком отишао у позориште. „Та где је само сада та актарка?" запита се он сав збуњен и онда се сети јасно свега, тражећи актарку коју никако није могао да пронађе, спомену се странца, и како му је одједном нестало главе. Па како је и када он доспео кући?

Неко закуца на врата и газдарица уђе, доневрши му подневне листове. Он их зграби као да је желео у њима наћи одговор и прелетевши очима преко уводног чланка и новости, он се задржа на једној краткој вести на последњој страни. Ту је од речи до речи стајало ово:

„Загонетно убиство.

Ноћас је неко непознато лице упало у стан самца Н. Н. у Кнез Милошевој бр. 78. („Па то је близу мене", помисли и нехотице Јовановић и та га је мисао почела страшно мучити) ...убило га и опљачкало и однело драгоцености у вредности од 50.000 динара. По среди је неки врло невешти лопов, који је за собом оставио многе трагове и једну мало похабану актарку. За убицом се трага."

Јовановић пребледе и паде у наслоњачу. Остаде неколико тренутака не мислећи, па му је све јасније почела бивати та мисао да је то он, он убио тог човека под сугестијом оног странца. Сада се у његовој узбуђеној и напрегнутој машти створи слика једне собе коју он, у то је био уверен, никада пре тога није био видео. Сећао се да је у тој соби био један кревет у коме је неко спавао. Та он ће и на суду испричати како је било, али се присети да ће му се сви смејати, а он ће их очајно и узалудно уверавати. („Па и ја бих се смејао да се то није баш мени догодило", помисли он у себи.)

Већ је трипут неко закуцао на врата. Јовановић се трже. „Нашли су моја акта и сада ме траже. Треба бити хладан!" У часу је заборавио на своје малопређашње решење да све исприча и направи блажено лице. „Напред", викну он храбро. Врата се отворише и уђе један отприлике петнаестогодишњи дечак, који збуњено стаде код врата. У руци је држао један завежљај: „Дакле, то још нису они!" одахну Јовановић.

„Послао вам је један господин овај пакет. Каже да у њему има и писмо", промуца мали и изађе из собе. Јовановић није могао одмах да се снађе, пошто је још био под утицајем малопређашњег страха и брзо отвори пакет у коме је лежала, иста онаква каква је била јуче, његова актарка и поред ње писмо.

Он је са неком лудом радошћу притисну на груди и отвори писмо, које је садржало свега неколико речи:

Поштовани господине.

Шаљем вам вашу актарку, коју сте синоћ заборавили код мене. Немојте се узнемиравати. Између вас и онога убице нема никакве везе. Што сте се толико обрадовали? Били смо само мало напити и то је све, зар не? Та ви сте паметан човек! Ја идем опет даље да пронађем своју вештицу.

Много вас поздравља

Др. Пјетро Марини.

Његова газдарица утрча у тај мах и ужурбано му исприча: „Шта мислите, г. Јовановићу, ухватили су у подруму оне куће убицу! Чудновато да није побегао!“

„Да, необичне ствари се догађају на овоме свету“, рече Јовановић као за себе уморно и задовољно у исти мах.

Милан Борић.

Прво руско позориште.

Прво руско позориште основао је Петар Велики у Петрограду почетком XVIII. века. У то доба, са пуно напора и пожртвовања, цар подиже нови град у једној мочари, „бори се са Богом и са људима“, и једино он верује да ће ту постати велика, културна и светска варош. Желећи да од сурове и заостале Русије створи културну земљу, он по угледу на западно уређење, подиже многе државне зграде и уводи културне установе. Тако је дошло и до оснивања првог руског позоришта.

Позориште је било смештено у једној великој дрвеној згради близу тополивнице. Како у почетку није било способних Руса, то је цар доводио странце за глумце. Понекад је и дворско особље учествовало у представама.

Улазнице су се продавале на дан представе, а биле су начињене од дебелог картона. Добро место коштало је 50 копејака. Али, иако је било и јефтинијих места, позориште се није много посећивало. Управо да није долазио двор и да за дворска лица није то била дужност, позориште би понекад било сасвим празно. Наравно, глумци су живели од цареве милости, а по приходу од представа помрли би од глади.

Представе су почињале у 6 часова увече и завршавале се око поноћи. Обично су се играла по два комада са међу-играма да насмеју гледаоце, ако су комади били озбиљни. Позориште је било осветљено лојаним свећама и од дима, при крају представе, лица су се једва могла видети. Музика је свирала увек, нарочито између чинова. Зими је у позоришту бивало врло хладно, промаја се осећала са свију страна.

Публика је била слободна, могла је и певати и свађати се, па и потући се. Обично се јело и пило, крцкање ораха и лешника чуло се са свију страна и за време представе. Када би се после сваке појаве спустила завеса и публика остала у мраку, настала би паклена ларма. То је био тренутак када су и кочијаши, који су напољу ишчекивали своје господаре, упадали у салу. Непристојним понашањем и псовкама изазивали су јарост публике. Да би се стишала ларма, улазили су војници с бичевима и после неколико фијука, дреке и претње, све би се стишало и представа се настављала.

После сваког чина долазила је међу-игра. Било је ту песме и шале, али све се свршавало тучом. Тада је и публика учествовала.

Краће су се дешавале врло често. Када би се неко преварио да заспи, сигуран је био да ће остати без кесе, без дувана и мараме.

У епилогу „Јутарња Звезда“ објави да је представа завршена и да је време спавању.

Тако се почело у XVIII. веку, а у XIX. веку руска позоришта се такмиче у свему са позориштима западне Европе. Д. У. В.

Лек од старости.

Француски медицински листови прештампавају са особитим задовољством изјаву једног кинеског професора и лекара, Ву-Финг-Фанга. Син неба овако казује:

„Човек који хоће да остане дуго крепак и свеж, не сме ни у чему претеривати, а особито не у јелу, и ваљало би да после сваког обеда испије по једну кашичицу маслинова уља.“

Затим следују савети:

„Обесите на зидове своје собе многобројне цедуље на којима сте исписали ове благословене речи: „Ја сам здрав.“ — „Ја сам млад.“ — „Ја сам добре воље.“ — Сваки пут кад уђете у ту собу, ви прочитајте оно што сте написали на тим цедуљама. Вера спасава. Ако верујете да сте млади, здрави и расположени, и најтежа болька неће вам наудити колико би наудила ономе, који стално јадикује да је болестан, остарео и нерасположен“.

У овом броју завршава се наш роман „Црвена Удовица“, који је наишао на одличан одзив код читалаца, а од идућег броја доносимо

„Јудиту“

од чувеног и призната француског писца Ж. Ж. Реноа.

Надамо се да ће овај крајње интересантан роман, пун мистерија и живости, бити исто тако добро примљен код наших читалаца.

Лепа балерина Нина Тини, љубазница старца Добровољцева, упознала се са чиновником Лавренћевим, заволела га и машта о промени свога живота. Наташа, сестра Лавренћева, заволела је поручника Васиљева који њу изневерава и жени се богатом Зином Осетров. Наташиног несуђеног вереника задесила је несрећа: огрешивши се о појам официрске части, он врши самоубиство, али остане у животу и само изгуби вид. Пошто га жена напушта, узима га к себи Наташа. На другој страни лепотица Лика, поћерка грофице Ладишчев, пошла је само из рачуна за генерала Добровољцева, брата распусног старца Добровољцева. Лика води раскалашан живот, упушта се у љубавне авантуре и упозна се и са грофом Ротбеком, који је страсно заволи. Генерал Добровољцев напрасно умре једнога дана, када је сазнао за раскалашан живот своје жене. Лика је сада опет слободна, али у томе сазнаје да је она рођена сестра свога љубазника, младога грофа Хенрика Ротбека. Да би попова Ротбека везала за себе, Лика се удружује са мрачним типом Царамавировим који јој помаже у њеним намерама. Царамавиров се упознаје са Лавренћевим који веома личи на грофа Ротбека и покушава да преко њега стигне до циља. Ротбек који је љубоморан на Царамавирова добија једно анонимно обавештење да ће се Лика састати у једној кући са Царамавировим.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

14.

Мрак. Степенице и нечији пригушени шапат:

— Опрезно, сагните главу!

Инстинктивно Ротбек послуша и саже главу. У истоме тренутку нека сјајна бразда са таквом силином му се упи у потиљак да му светлаци заиграше пред очима и он паде.

LIII.

Злочин.

Царамавиров је цео дан преседео у »уточишту љубави« размишљајући о ономе што се има догодити. Убиство га је мало узбуђивало. Одавно му се чинило да ће у своме животу бити у стању и злочин да изврши и чак му је било пријатно што неће пасти као жртва жена, већ човек, потпуно стран и непознати човек.

Помисао на предстојећи састанак га је доводила до лудила. Очи су му немирно лутале по спаваћој соби, у којој се налазио. Како ли ће се њој допасти ова соба? Први утисак је од огромног значаја, а Лика ће га морати причекати мало, док он сврши посао. Он и не сумња да она неће испунити обећање, пошто сада од њега зависи. Али не жели он само да је савлада, већ и да оживи њено тело, да јој изазове страсне крике.

Ах, кад би успео да је покори за ту једну ноћ и натера је да заборави Ротбека! Та она је порочна, искварена до дна душе, он то осећа и мисли да ће једва такав као што је гроф умети сачувати је за себе. Она ће га кад тад напустити. А њих, њих ће везати злочин за увек...

Сачекавши да газдарица оде, он се онда искраде на улицу и упути се у Кузњечни.

И када је доспео у мрачну уличицу, Царамавиров застаде пред циљем, разгледајући унаоколо. Све је тихо.

Тишина. Како је добро дошла ова вејавица! Нигде ни живе душе.

Срећа му иде на руку.

У мраку између двоја врата, Царамавиров се замисли како ће бити најбоље. Паде му на памет да не затвара врата, да би онај кога очекује што пре ушао и не би могао стићи да види шта га чека. Али исто тако би се могао увући и какав лопов или вратар. Не, не, врата се морају затворити.

Са џепним фењером у руци Царамавиров обиђе све собе. У првој је било свега две три столице, у другој кревет и сто, а у последњој је на столу била лампа и он је упали. И ту је један кревет и умиваоник.

Све је спремно. Пећ је пуна дрва да би се могле спалити непотребне ствари. Види се да је добро размислио о свему. Само се глупаци даду ухватити... А његова су посла чиста...

Затим скиде капут и збаци с лица лажне бркове и браду да му не сметају при раду. За пробу замануо је једаред и секирицом и наместио се иза врата да чека. Полако ће отворити врата и скочиће опет на врх степеница да одозго зада ударац. Онога је већ припремио на тајанственост, те ће се и сам сетити да залупи врата за собом.

Готов је! Ипак је осећао извесно узбуђење и учини му се страшно то што је намислио, те је стога желео да се што пре сврши. Главно је први ударац, зато што ће после — он је у то непоколебљиво веровао — владати потпуно собом.

И од свега тога као да му се снага удесетостручи и претвори се у челик.

— Опрезно, сагните главу! — шану он и у истом моменту опази да је ушао неко други, а не Лавренћев, неко са смелим покретима и сјајним крупним дијамантом у кравати.

— Могао би сметати! — сену му муњевитом брзином кроз главу и секира се спусти на повијени врат.

Без крика тело се стропошта на под.

Следећи добро за сваким својим покретом, Царамавиров се прво увери да су врата затворена, затим се наже над убијеним, замахнувши поново секиром и тек тада позна у њему грофа Ротбека.

Обливен крвљу гроф се издиже.

— Шта ћете? — викну он и пружи обе руке да се заштити од ударца.

Пре са дивљом радошћу него ли ужасом, Царmавиров је наносио један ударац за другим куд било и зауставио се тек, пошто се крвава маса више није мицала.

Тада он дохвати труп за руку и стаде га вући у последњу собу.

Онако уморан спусти се на кревет да се мало одмори.

Ето, како је неочекивани обрт узела цела ствар! Убијен је његов главни супарник, и Лика му више неће припадати. Сада, ако онај други буде звонио, он му ни за шта на свету неће отворити. Требало га је убити да гроф Ротбек нестане из друштва и пред светом, — он је испунио њихову жељу, и ништа друго...

Пакостан осмех заигра на уснама злочинчевим.

»Треба га што пре удесити, — помисли он, — да га не би одмах познали и да би сама Лика мислила како је убијено неко друго лице.

Пре свега он опра крваве мрље на свом оделу, да би стигло да се осуши, а затим се свуче и остаде потпуно наг, да не би направио још коју мрљу на оделу или рубљу и стресајући се од хладноће, поче свлачити леш.

Лице грофово није било повређено. Раширених очију гледао је он у Цармавирова и као да је питао:

— Зашто?

— Зато што је и ја волим и не желим да она припада теби! — помисли Цармавиров.

Скинуто одело са унакаженога леша је цепао у комаде и местимице расецао маказама.

Са утанчаним наслађивањем он се наже над класично правилним лепим лицем и спокојно и сигурно, као какав хирург, одсече оштрим танким ножем горде усне и истури их мало унапред, скиде месо са образа и ископа очи.

Пред њим се сада налазила страшна крвава маска!

Ето његовог недавно срећног супарника! Само су зуби још сви у реду, равни и бели...

Хтео је и њих да повади и предомисли се — и овако је много посла око њега. И кожа је са главе здерана, те нико живи неће моћи познати убијеног.

Он журно наложи ватру у пећи да уништи остатке. Са гађењем купио је крваве комаде меса и коже и трпао у пећ, заједно са оделом своје жртве, а леш пренесе на постељу и покри платном.

»Можда ове аристократе имају неке нарочите уши, па би га могли по њима познати!«

И опет се маши ножа. Два потеза и уши полете у ватру.

Покривени леш му натерује ужас. Постало је несносно и даље остајати ту. Он сав пепти од хладноће и одвратности, па и сама крв страшно заудара. Да је бар понео са собом колоњске воде или какав мирис, да се истрља од главе до пете! Вода не помаже...

Облио га је хладан зној док је брижљиво прао руке и језио се од узбуђења и зиме.

Одевао се у највећој брзини и чак није закончао сву дугмад на себи. Дохватио је у руке браду и бркове, па и њих с гађењем баци у пећ. Свеједно!...

И не осврнувши се више на своју жртву, он угаси свуда светлост и изађе на улицу, не осмотривши ни да ли га ко прати.

Тек напољу он подиже оковратник на капуту и набије шешир на очи. У мало није викнуо једног кочијаша у жељи да што пре види Лику. Требало се журити док она није сазнала, јер у томе случају не би добио обећану награду.

И опет му пакостан осмех затитра на уснама. Њене руке неће више миловати свога драгог... Ко зна? Ако њено тело сада буде дрхтало у његовоме загрљају, можда ће она и после потражити њега и обоје, такви какви су са свим могућим порокима, као да су створени једно за друго сјединиће се негде далеко у свету.

»Проћи ћу се још мало, — помисли он, јер се она свакако не узбуђује и не чека с нестрпљењем.«

Али он се варао.

Лика је била узнемирена још од ранога јутра, пошто није добила од Ротбека обећано писмо из Луге или Пскова. Ни на часак се није удаљавала из куће, очекујући поштара. Та и телеграм је већ могао стићи из Варшаве!...

Морала је да крије свој немир пред Анушком. Имала је предосећање да се нешто догодило. Она је само привидно долирнула јело на подне и осећала се страшно бедно.

Тек пред вече је почела мучити мисао о оном што се морало догодити у Кузњечном и подиже је језа.

Сада ће по њеној заповести бити убијен невин човек. Какав ужасан план! И тај Цармавиров је казао да ће с њеним именом на уснама подићи смртоносно оружје!

Она се поче облачити ужурбано, чисто несвесно, јурећи из собе у собу као изгубљена.

Осам је већ. Не може стићи. Па и како да га одврати од извршења, кад га је сама молила! И зар она по ту цену купује своју срећу са Ротбеком?

Колена јој се пресекоше. Осмех заигра на њеноме лицу. Да, она жели да буде срећна, жели да заборави, а тамо нека буде што буде, она више неће мислити о томе. Без крви се не може. Али, она је јака и одважна, прешла је границе дозвољеног, како је говорио Цармавиров. Јесте, она ће одиграти храбро своју улогу до краја и платиће своју срећу.

Још један непријатан сусрет, једна тешка ноћ, а после ће бити лепо и светло у души.

Лагано и потпуно прибрано Лика изабра хаљину, огрте мантил са оковратником од скупкса и бледа, дивна, изађе на улицу.

Решила је да се врати до поноћи. Не сме остати тек до зоре, јер би тиме могла навући подозрење на себе. Треба похитати, јер је Цармавиров у стању, да сам дође к њој. Он је необуздан, дрзак и неће се одрећи свога...

Мислећи о предстојећем састанку, лепотица није могла да заглуши у себи сладострасну радозналост и чежњу.

»Покварена сам од самог детињства, — помисли она, — али зар сам ја крива што сам таква?«

LIV.

Награда.

Неколико тренутака Лика је стајала непомично, сама у непознатоме стану, затим је збацила мантил и почела са шеширом у руци разгледати намештај. Свуда је горела електрика. Лика је радознало завиривала у све кутове.

Није било луксуза, али удобно, без жеље за оригиналношћу. Овамо није допирао шум са улице.

Застала је пред великим успремљеним кревetом, који као да је позивао и она се намршти.

— Ах, и сувише волим Хенрика да бих га могла преварити онако, како то Цармавиров замишља...

Пошто је унапред тако оправдала свој поступак, она се реши да прилегне и задрема.

Легла је онако обучена и, само је косу расплела, да је не жуље укоснице и затворила очи. Неколико тренутака лежала је тако непомично, а затим јој се та тишина учини несносна.

Шта ли се сада тамо догађа? Лика се устресе и покуша да мисли о томе какав је ово стан, какви се састанци овде обављају, какве је загрљаје видела ова постеља и није могла — спопао је неизмеран ужас.

— Зашто ми је рекао где ће и када ће то бити? — прошапута она огорчено. — Зашто је већ унапред свалио један део кривице и на мене?

Појавила јој се свест да је она тим злочином за увек везана за Цармавирова и да јој ни сам Хенрик не може бити тако близак као овај косматi, моћни човек, који се неприметно увукао у њен живот.

— Мој зао дух! — помисли Лика. — Како сам могла само на то пристати? Још ћу стићи... Спречићу тај злочин...

И не дајући себи рачуна о времену, она скочи.

Рукама, које су дрхтале, она покупи косу и у ходу натуче кожну шубарицу. Са одвратношћу потрча она кроз собе. У предсобљу се замајала, пошто је заборавила где јој виси мантил, па га затим шчепа тако нагло, да се поцепао, а како се вез на њеним рукавима закачио за копче, она без предомишљања откидаше читаве комаде.

Готова је! Таман се упутила вратима, кад се на степеницама зачуше кораци, шкрипну брава и Цармавиров стаде пред њу.

— Ја сам... Хајдемо, — пожурп је он, не обраћајући пажњу што је она одевена.

Она се плашила да му погледа у очи, бојала се да пита и несвесно као ствар, допусти да је он обгрли око паса.

У спаваћој соби он скиде с ње бунду, повади јој укоснице из косе, па је притиште на груди у болесно страсни загрљај и покри њено лице и врат чежњивим пољупцима, не говорећи ни речи, а када им се погледи случајно сусретоше, на уснама му заигра неискрен осмех и он прошапута:

— Ух, како сам уморан!

Његове руке опет се обавише око њеног тела и одговарајући на пољупце, и несвесно се подајући неком нарочитом осећању, Лика одједном осети необичан задах и сва се стресе. Није било више места сумњи. Она се оте из његовог загрљаја, покри лице рукама и сруши се на диван.

Цармавиров се досети у чему је ствар и када је поново отворила очи, он је већ стајао код умиваоника и брижљиво прао врат и руке, па се затим отро колоњском водом.

— Треба да се заборави, Лика, — прошапута он, надневши се над њу, — треба да се опијемо страшћу, да би могли заборавити...

Он је подиже на руке, па је пренесе на постељу. Она је била свесна тога трепутка да он има право, да све треба предати забораву и да га само у његовом загрљају може наћи.

— Да, да, заборава, заборава...

И њене се руке саме испружише према њему.

На махове би избила мржња и они би се, стресајући се од одвратности, растављали, па би им се руке опет сплеле кроз тренутак и то је тако трајало до зоре.

Тек пред само јутро Лика заспа, а када се пробудила, Цармавиров је стојао наднесен над њу и тек тада она примети да је он обријао бркове, па и ону своју дивну, бујну косу је подшишао.

Он је дуго непремице гледао у њу.

Хтела је да се опет врати у прошлост, да стекне убеђење како је ова ноћ била потребан лек, али није могла. Неодољиво ју је привлачио овај чудновати човек и чак је са страхом помишљала да ће се он сада удаљити и да га никад више неће видети.

Глас јој је звучао неискрено када га је упитала:

— Је си ли уверен, да је гроф у безбедности? Нешто сам узнемирена...

Он с подсмехом одговори:

— Дабоме, у потпуној сигурности.

— Обећао ми је да ће се јавити с пута, па ништа... Тако се плашим! Је ли сигурно, да ће све добро испасти?

— Па и не може бити друкчије! Главно је већ свршено... Даљи ток ствари зависи донекле од тебе...

— Како то?

— Ти си јака, дорасла си ми у свему, — пропапута он и приближи јој се. — Осетио сам да смо ми као створени једно за друго и ти ме никада нећеш заборавити, Лика, после ове ноћи, никада...

— Никада, — понови она несвесно.

— А сад, до виђења! Морам на пут, али не верујем да се растајемо за дуго... Ми нећемо издржати једно без другога.

Она му ћутке показа свежањ са новцем, јер јој је било непријатно да о томе говори.

— Због ом!

Још једном им се спојиште усне и Цармавиров ишчезе у вратима.

Целу ноћ је Лика стрепела да је он не почне кињити, причајући јој опширно о свему, али сад, пошто је отишао, би јој чак и непријатно што није ништа сазнала и стресла се:

— Сам ме је Бог проклео! — прошапута она.

Облачила се споро. Није јој се ишло кући. Свом силом се трудила да мисли на Ротбека и машта о својој будућој срећи, али су јој се мисли и саме враћале на проведену ноћ с Цармавировим.

Има право кад каже да га нећу моћи заборавити...

Вратила се кући пешице. Већ се осећала живост на улицама. Било јој је свеједно хоће ли је ко срести тако рано. Ротбекове љубоморе се није више бојала.

Лаганим уморним кораком ушла је она у своју собу и не обраћајући пажњу на зачуђену Анушку леже да спава.

— Кад бих могла да заборавим...

Пробудила се тек после подне. Зазвонила је и наредила да јој се донесе кафа.

— Има ли писама или телеграм?

— Не, нема ништа...

Уздах олакшања. Боље је да Ротбек не напомиње о себи бар неко време. Треба обуздавати своје осећаје и савлађивати се.

— Коју ћете хаљину? — упита је собарица?

— Нећу да се дижем... Дај ми само да се умијем!

Сетила се тада како се те ноћи Цармавиров пред њом умивао и како се осећао необичан задах кад је дошао.

Постаде јој у томе тренутку јасно, да ће се само с тим човеком осећати лако и слободно, зато што они немају да крију ништа једно од другога и да их је злочин спојио.

Набраних већа, упервши поглед у једну тачку, лежала је лепотица непомично, без жеља и страхујући за будућност.

Анушка је неколико пута завиривала у собу.

— Шта ли је госпођи? — мислила је она у недоумици. — Никада овако није било... Ваљда се опет споречкала са грофом, кад он не долази. Лика је лежала тако непомично све до увече у једној пози, тако да Анушка најзад не отрпе и упита:

— Да ли да пошљем по лекара, госпођо?

— Зашто?

— Па изгледате тако рђаво... Бледи сте као смрт...

Она себе примора на осмех.

— Не треба ми ништа, здрава сам.

Идућега дана понови се то исто, само с том разликом, што се Лика преместила из постеље на диван. Анушка ограби слободно време и оде да се посаветује са кнегињицом.

Султанет је увек себи налазила посао, да би испунила дан радом. Сада је преуређивала стан и бирала нове тапете за зидове.

— Анушка! — обрадова се она, али опази немир у њеном погледу, па се тргне и запита:

— Шта се десило?

— Па како да вам кажем, госпођице, — Анушка је никад није називала кнегињицом, — још се није баш ништа нарочито догодило, само изгледа да је Лидија Сергејевна нешто болесна... После смрти наше грофице и покојног генерала, никада није тако било...

— А шта то? — Уплаши се кнегињица.

— Од ње се неће ништа чути! Лежи већ други дан и срце ми се цепа да гледам како је госпођа тужна и бледа...

— Пођи ћу и ја с тобом ,Анушка, па макар ме Лика попреко и гледала.

— Знала сам ја да имате златно срце, па сам зато и дошла по вас.

— Реци ми једно, Анушка, — кнегињица је оклевала збуњено, — долази ли гроф Ротбек ?

— У томе и јесте ствар, што га нема...

Кнегињица се оте уздах олакшања из груди.

Казала је Анушки да је не пријављује, већ уђе у собу као да није ништа било и загрли нежно Лику.

— Ах, Таночка, то си ти! — рече Лика равнодушно, док су јој мисли биле далеко.

— Да се помиримо сестрице, — промуца Султанет збуњено. — Много се пто шта догађа у животу... Пријатељство треба поштовати, Лика, и веруј ми да ће ти лакше бити са мном. Не треба клонути, јер све пролази и може се преболети...

Она је држала да је Лика раскинула са Ротбеком и сада због тога пати.

— Допушташ ли да останем поред тебе, је ли?

— Како хоћеш! — одговори јој лепотица без воље и опет јој се поглед замагли, јер је осећала да јој је борба саломила снагу и да неће наћи заборава.

Султанет пред спавање још једном дође да поседи са Ликом. Плашила се због необичног понашања и изгледа Ликиног.

Лика је допуштала да је она милује, али када јој грбава шану:

— Сестрице, хајде да се помолимо Богу као што смо то чиниле кад смо биле мале...

Лика се тргне, одгурну њену руку и рече:

— Остави ме на миру!... Ја ни у шта не верујем, нити ми што треба!

LV.

Кроз три дана.

Султанет се бојала да остави Лику саму у таквоме стању и трудила се да јој угађа. Није било искрености међу њима, али се нису ни препирале. Већином су ћутале или разговарале о безначајним стварима. Лика није излазила из собе и лежала је по цео дан увијена у меки индиски шал. Писама није било. Чак ни новине није читала и уз све њене муке спопаде је још и страх, да би и њу могли окривити за злочин, као саучесницу Цармавирова, да је затворе, пошљу на робију... И она се стресала од ужаса.

— Лика, да ти није хладно? — питала је благо Султанет.

— Јесте, не осећам се добро.

Тога дана односи се између њих заоштрише. Долазио је слуга грофа Ротбека и у присуству Султанет питао, је ли генералици познато где се гроф налази и када ће се вратити.

Лика се уједе за усну, пребледе као смрт и одговори зловољно:

— Откуд ја знам!

— Извините, ваше високопревасходство, што сам се усудио да вас узнемирим, — поклони се лакеј дубоко, — ми просто не знамо, шта и да мислимо, пошто гроф није ништа споминао да ће на пут. Није понео никаквих ствари са собом и ето, никако се не враћа... Вратар мисли да би требало грофов нестанак пријавити полицији, а ја сам опет решио да вас узнемирим, мислећи да је вама можда што познато...

— Не, није. — Лика је крила лице у меке ресе свога шала. — Зашто јављати полицији? Нема разлога за бригу! — Она слеже раменима.

— И ја сам то рекао вратару, али он ето... — Он примети љутит израз на генераличином лицу и похита да изиђе, неколико пута поновивши:

»Извините!«

— Лика, — поче Султанет после дужег ћутања, — и моје је мишљење да је чудновато што се гроф изгубио без вести... Зар се ти ниси забринула?

Лепотица учини нестрпљив покрет руком.

— Лика, та ти си тако добра, а овамо се претвараш да си без срца... — настави грбава. — Сети се какво је детињство имао несрећни Хенрик и како му сад мора бити тешко, па покушај да си друкчија према њему.

— Молим те, да не додирујеш то питање... Боље узми, па ми што прочитај, ако ти није тешко.

— Новине?

— Не, — Лика се намршти са гађењем, — ни новине, нити роман, јер су ми све те љубавне измишљотине досадиле! Чини ми се путовање на Пејлон није рђаво написано.

Док је она говорила, прелиставајући књигу у дивноме повезу, Султанет је превртала тек донесене вечерње листове.

— Ах, Лика! — узвикну она. — Ужасно, ужасно!

— Шта? — Лепотица нервозно баци књигу и подиже се нагло.

— Злочин, ужасан злочин у Кузњечном. Слушај само!

На то Лика у јарости ишчупа новине из руку Султанет и дишући убрзано, промрмља:

— Не треба, не треба.

А после, дошавши к себи, спусти руке немоћно и једва чујно рече:

— А шта је било тамо?... Прочитај! Нисам те добро чула, извини...

Султанет узбуђена ужасним злочином није ни обратила пажњу на необичан испад Ликин.

— Ето, овде је опширније... Слушај!

»Пре недељу дана неки непознати господин (приномањаст, са проседом густом косом) дошао је у кућу број осам, Кузњечни преулок, и тражио стан за свога познаника, шведског поданика Оскара Исумло, па је узео под кирију стан број два, који има засебан улаз на улицу. Разгледао је дуго, дао вратару добру напојницу и положио капару, затим је упитао колико има кључева.

»Вратар је одговорио да има два кључа, пошто је непознати изјавио да ће се његов пријатељ преселити тих дана и затражио један кључ, да би могао испослати намештај.

»Сетили су се донетих ствари тек онда када су непознати лопови обили један стан у суседству и покрали неке ствари. Вратар те куће је изразио сумњу да пису случајно упали и у стан нових закупаца у суседству.

»— Та у њему ничег нема, — насмеја се вратар, — стоји празан.

»— А не, донет је неки намештај, и неко је долазио једно вече, пошто сам видео својим очима светлост.

»— Та није могуће! А наш је улаз за углом додуше, па не можемо видети сваког ко дође...

»— Кажеш, видео си светлост у прозорима. Кад је то било?

»— Чини ми се у четвртак.

И тако настаде узбуна. Решили су да уђу у стан и виде је ли све у реду. Онда су се об

вратара те куће и тај из суседства сложили да заједно уђу.

»Чим су отворили врата спазили су велику локву засушене крви и траг кроз остале собе.

»У последњој соби без прозора, напили су леш, покривен белим платном.

»Види се да је био младић, великог раста, убијен оштрим оруђем. Врат је тако рећи био пресечен и на телу има више рана. Лице је унакажено са неком чудовишном жестином. Као да се убица подсмевао својој жртви, па је одсекао нос, усне и уши, извадио очи и здерао кожу с главе. По коži и по облику руку и ногу може се претпоставити да је убијени припадао вишем друштвеном сталежу, и да је несумњиво аристократскога порекла. Одело и одсечени делови лица нису нађени. Вероватно је све било спаљено у пећи, која је била препуњена пепелом. И око умиваоника је свуда покапано крвљу. Злочинац се свакако умивао пре поласка.

»Суседи изјављују да нису чули никакав шум ни пуцањ.

»Како је у стану врло хладно, то се леш још није почео распадати. Има основа за претпоставку, да је злочин извршен у четвртак, у оно време када је вратар суседне куће опазио светлост у поменутоме стану.

»Вратар је притворен.

»Овај језовити злочин превазилази својом суровошћу све злочине извршене у току последњих година.

»Поражавајући је са каквом је хладнокрвношћу и савлађивањем убица унаказио своју жртву с намером да се убијени не може познати.

»Место злочина и леш, у положају у ком је био нађен, снимљени су неколико пута, после чега је леш пренесен у Обуховску болницу«.

»Ужасно! — узвикну Султанет, прочитавши до краја. — Лика!

Лепотица се није одазивала. Била је онесвешћена, а дошла је к себи тек тада, пошто је књегињица продрмала из све снаге.

— Шта ти је, Таночка? Да, да... Наједанпут сам се осетила рђаво, али се ти не плаши, — рече она са осмехом, јер је била свесна да је њена слабост и несвестица упропашћују. — Ти си, чини ми се читала о неком страшном злочину? Нешто налик на страницу из каквог сензационог, вашарског романа! Настави, само ме прво покриј, јер ми је постало хладно од тих твојих страхота!

— Лика, како те није стид! — плану Султанет. — Како се можеш подсмевати оваквоме зверству и грозоти!

Лика се опет савлада, пазећи на сваки свој покрет, глас и израз лица, па рече:

— Не прође дан без каквога злочина у данашње време... Боље читај о дивотама на Цејлону!

— Не могу, — и књегињица бризну у плач. У томе тренутку Анушка јој из друге собе направи знак да изиђе.

— Извини, за један час, — промрмља Султанет, схвативши да се десило нешто што је требало затајити од Лике.

Лика као да је била пречула.

— Шта је, Анушка, за Бога! — грбава је дрхтала сва.

— Дошла је по вас нека госпођа са Забалканског, каже, жели с вама хитно да разговара.

— Наташа! — узвикну Султанет и пожури се да се обуче.

— Лика, ја идем.. Имам посла и не знам када ћу се вратити.

— Мени је баш свеједно! — рече Лика и насмеја се суво. Књегињица се чисто трже.

У толико се више обрадовала сусрету са Наташом.

— Извините, молим вас, што сам вас узнемирила. Била сам код вас, па су ми казали да сте овде. Љутите ли се?

— Наравно, не! Ах, Наташа, какав ужас!

— То ви велите о ономе убиству у Кузњечном? И ми смо већ читали, па се Коста страшно узбудио. Плакао је, викао, имао је нервни напад и тек пошто је заспао, решила сам се да вас потражим... Желим да се посаветујем са вама... Ах, страшно! Та тамо су требали да убију мога брата, али им је неки други несретник пао шака.

— Наташа, јесте ли уверени да је ваш брат жив?

— Данас смо добили телеграм од њега... Али овај случај је тако неразумљив, грозан да смо просто поражени... Не знамо, шта ћемо, а можда би требало отићи истражноме судији?

Затим је Наташа на француском, да је не би кочијаш разумео, испричала књегињици све што је стајало у вези с тим злочином, што је Васиљев случајно чуо из разговора њеног брата са оним туђинцем.

— Јасно је као дан да су хтели Волођу да намаме у замку, — заврши она и да га је сам Бог неким чудом спасао. Шта мислите ви, нашто је томе зликовцу требао живот мога брата?

Страшна, нејасна сумња стеже срце Султанет. Гроф Хенрик Ротбек и Владимир Лавренђев... Није ли она и сама налазила велику сличност међу њима! Било јој је то чак и непријатно. Само да није браде..

— Зашто ли је само тај навађивао да Волођа обрије браду? — упита Наташа баш у истоме тренутку.

— Не, не, не може бити! — узвикну књегињица у очајању, хватајући се за главу.

(На страни у другом броју.)

Конзул Фалкенберг је похаран. Истовремено се убија његов брат сликар, који пред смрт изјављује да је невин у тој крађи. Млади сликар је био лудо ваљубљен у авантурискињу Валентину Кемпл, „Паука“, лепу удовицу, која је свакако крива за смрт сликареву, а уколико је умешана у похару, то ће извидети детектив Краг. Краг покушава да заштити конзула од Паукове освете, али не успева, јер одмах после конзулове посете код своје верените ње нестаје. Краг и Фалкенберг крећу у потеру за непознатим отимачима и следујући трагу аутомобила, за који сумњају да је у „Пауковој“ служби, они у једном запуштеном замку наилазе на — убијеног човека. Ствар се све више запетљава, што наводи Крага да приступи коначној борби. Он прихвата позив да се, маскиран као рударски инжињер, нађе у друштву Црвене Удовице и тражи с њом састанак у четири ока у њеном стану. Она пристаје и он је са револвером у руци пита за скровиште Адино. Она му га најзад каже, али тајно извести своје помоћнике који изненада премлате Крага.

Црвена Удовица.

Роман Свена Елвестада.

Седео је у колима и посматрао полицајце, који су непрестано улазили у полицију и излазили из ње. Све му је то изгледало све неразумљивије и загонетније, јер он је по ужурбаности свију примећивао да се нешто нарочито чека. Сви су прозори били осветљени . . . И збиља је полиција била јако заузета овом ствари. Шеф тајне полиције седео је у својој канцеларији и тражио је узалуд преко телеграма, телефона и весника конац ове ствари. А где је Азбјерн Краг? Што се не показује? Грозничавост у детективском одељењу личила је на ужурбаност једног војног главног стана који се баш налази пред одлучним нападом на непријатеља.

Фалкенберг је седео у својим колима и већ ваљда по стоти пут погледао на сат. Одређени рок био је већ скоро прошао и он је већ почињао да очајава, кад Јенс пружи своје лукаво лице кроз прозор и упита:

— Конзул Фалкенберг? . . .

— Да . . .

— Ја долазим од Азбјерна Крага.

Фалкенберг хтеде да искочи из кола, али га Јенс задржа.

— Причекајте ту још мало, — рече му, — сад ћу се ја вратити . . .

И онда отрча.

Конзул је ваљда чекао једно пет минута, кад се отворише врата и у кола уђоше три полицајца у цивилу. Јенс седе на бок до кочијаша и рече му куда да вози. Фалкенберг је чуо да иду још једна кола за њима. И та су кола била пуна полицајаца. Успут нико није проговорио речи и, кад је конзул покушао да нешто дозна од свог суседа, овај му одговори:

— Мир! Не сме да се говори!

Најзад кола стадоше у некој пустој улици.

Полицајци брзо искоче из кола која су добила наређење да продуже даље. Месец је сијао и полицајци ускоро нестадоше у сенци кућа. Стајали су пред једном великом четвороспратном кућом, у којој нигде није било светлости.

Јенс је био главни заповедник. Он је све руководио у име Азбјерна Крага и по његовим наређењима. Узео је кључ из џепа, пустио све у ходник и пошао први уз степенице. На другом је спрату стао и зазвонио у одређеним размацима.

На тихо питање Фалкенбергово где се налазе, одговори му шапћући један од полицајаца:

— У једном стану који припада Азбјерну Крагу.

Одмах затим зачуше се унутра кораци. Један стари, доста бедно обучени, седи човек им тихо отвори врата. Полицајци брзо уђоше у стан.

Фалкенберг се веома изненади да је тај стан, који се састојао само из две собе, био јако осветљен. Али испред прозора су висиле дебеле завесе, да није могао ни најмањи зрачак светлости да продре скроз.

— Ово је збиља срећа — прошапта Јенс — што Азбјерн Краг има један стан у истој улици и одмах преко пута куће коју треба да посетимо.

Собе су биле врло скромно намештене, само је по зидовима висило пуно оружја.

Јенс скиде једну пушку и прегледа магацин. Била је пуна. Он је предаде једном полицајцу и рече му:

— Ви сте добар стрелац. Да ли бисте могли једног човека који трчи доле на улици да погодите у ногу — само да га не раните смртно?

Полицајац се осмехну.

— Могу да га погодим и у слепоочницу ако треба.

— Лепо, али ви треба да га погодите само у ногу. Заузмите положај тамо на прозору. За то време идемо ми преко пута . . . Тамо је та коју ми тражимо.

Фалкенберг дохвати Јенса за руку:

— Ада? . . . рече он.

— Да.

— Зашто не идемо одмах? . . . Нашта још чекамо? . . .

Јенс га погледа прекорно.

— Ви свакојако не знате, шта се све ризкира! . . . — рече он, пружајући му једно парче хартије.

То је било саопштење Азбјерна Крага, а у њему је детектив написао:

. . . „Пређите ствари веома опрезно. Не правите никакву галаму. Ми рискирамо да убију

Аду њени стражари, ако само примете да су њени ослободиоци у близини . . .“

— Разумете ли сад? — упита Јенс.

Фалкенберг је разумео и ћутао.

Затим угасише светлост у соби, уклонише дебеле завесе и стадоше на прозор. Били су на другом спрату. Улица је била пуста и мрачна и у великим кућама које су биле преко пута нигде није било светлости.

— Тамо је број 32 . . ., рече Јенс и показа преко пута. — Ми треба да продремо у трећи спрат лево. Али не сме да се чује никакав глас, ниједан корак! У соби десно лежи госпођица Ада. Ми ћемо разбити врата, . . . али од тренутка кад их разбијемо па док не уђемо у госпођичину собу, не сме да прође више од три секунда. Ако дођемо само секунд доцније, може се десити најгоре . . . А ви ћете, — продужи млади детектив, обраћајући се полицајцу који је стајао крај прозора са пушком, — пазити на онај прозор. Азбјерн Краг пише, да се свакако један или двојица од тих зликоваца налазе у кући, а ти нам не смеју побећи! . . .

Јенс осмотри кућу преко пута.

— Ух, олук! . . . — промрмља тада.

Један од полицајаца примети:

— Шта мислите? Та ваљда не може један човек са трећег спрата да се скине низ ону глатку фасаду, макар да се на њој налази онај олук . . .

Али, сећајући се својих ранијих подвига, одговори некадашњи апсеник:

— Ја сам то свакако некад чинио.

Затим отворише један прозор и полицајац са пушком заузе свој положај.

— А ја? . . . — упита Фалкенберг. — Шта ја треба да радим?

— Ви треба да останете овде! — одговори Јенс. — Ви бисте нам само сметали преко пута.

Конзулу не преостаде ништа друго, него да послуша. Док су сви остали полицајци, осим оног који је стражарио са пушком, изашли из стана, остао је он крај прозора и гледао ону кућу у којој је Ада затворена. Он је скоро премирао од очекивања. А осим тога није већ дуго спавао, па су му сви живци дрхтали. Хоће ли скоро да је види опет? Да ли је још жива? Да ли јој је било рђаво? Нада и страх су се узастопно одмењивали. Да ли ће моћи да је понова загрли, или су јој учинили они ниткови какво зло, убили је можда? Јер он је знао да од „Паука“ и њене дружине може свачему да се нада. Али најнесноснije му се чинило то, што је морао да чека овде скрштених руку.

Засад је могао само са највећом пажњом да прати покрете осталих.

Гле, тамо доле једна је тамна сенка прелетела преко улице. То мора да је био Јенс. За њим је полетело још неколико сенки које су неприметно прешле преко улице.

Он је видео да су се скупили код капије и по једном слабом звуку, по сасвим тихом шкрипњу врата, закључио је да су отворили капију. И сад прође пет минута у потпуном миру. Кућа преко пута била је и опет мртва и тамна и на улици се није чуо никакав шум. Чак и у соби где је био, владао је потпун мир. Полицајац је стајао, не крећући, се на прозору са пушком на готовс . . . Једино што је чуо било је жестоко лупање његовог срца. Али он је знао да ће за који тренутак дивља граја, пуцњи и узвици прекинути ту тишину.

И сад је дошло.

Из унутрашњости куће чуо је неки звук који је наговештавао да су разбијена спољна врата. Крцкање разлупаног стакла под ногама било је ужасно. Пола секунда доцније зачу се један ужасан тресак, као да су неки терет треснули о зид, а одмах после тога допру до њега неки далеки гласови . . .

Одмах после тога засја се на једном прозору црвена светлост, која је изгледала као одблесак ватре: то је био зрак из светиљке који је пао на прозорско окно. Та се светлост изгуби и појави и понова показа на идућем прозору. И сад су викали. Граја је постала гласнија. Издавали су неке заповести. Она црвена светлост која је непрестано играла по зидовима, потмули гласови и лупање стакла давали су целој појави неки тајанствен израз.

И сад се зачу крик . . . очајан крик једне жене! И у идућем се тренутку разлегао пуцањ. И затим још један. Један прозор који се отвори, разби се са великом лупом и стакла су падала на плочник. Кроз отворен прозор чула се дивља галама: „Премлатите га!“ . . . Али затим се гласови, вика, лупа, и све стопи у један неразумљиви хаос.

Фалкенберг потрча ка вратима.

— Не могу да издржим више! — повика он изван себе од узбуђења и страха. — Ја морам преко пута! . . . Пустите ме . . .

Али полицајац га дохвати за руку и понова га повуче у собу.

— Ви нећете изаћи док сам ја овде! . . . — рече му он оштро.

У истом тренутку је бацио поглед на кућу преко пута. Брже стаде на прозор и метну пушку уз образ.

Фалкенберг је пратио правац његовог погледа — и открио једну личност која се пузала по олуку низ фасаду.

— Дакле, онај је младић ипак имао право! — промрмља полицајац. — Један вешти човек збиља може да се скине помоћу оног олука по оном равном зиду. Али он ми неће утећи! . . .

— Хоћете ли да га убијете? — упита Фалкенберг страшно узбуђен.

— Ја ћу га погодити у ногу, — одговори му други хладнокрвно, пратећи пажљиво својом цеви оног човека.

Кад се онај већ скоро скинуо на улицу, опали.

Она се прилика сроза доле.

— У десно колено . . . промрмља полицајац и стави пушку поред себе.

Фалкенберг се наже из прозора да види боље оног рањеника. Онај се јадник стењући окретао и узалуд покушавао да се дигне, што му никако није успевало.

Одједном зачу Фалкенберг неку чудну грају. Један зујећи шум који је долазио из далека и све се више приближавао.

Он се још јаче наже из прозора и погледа низ дугачку улицу по којој је сад летело једно чудовиште са светлим пламеним очима. То је био аутомобил, који се лудом брзином приближавао. Он запишти једанпут и то је наличило на завијање тигра.

Фалкенберг се брзо повуче у собу. Његове очи се управише вратима, а његов је глас био промукао од страха кад је прошаптао:

— Валентинин аутомобил!

XXI. глава.

Тако се дакле нагло променило стање у Валентининој соби.

Азбјерн Краг је већ мислио да је потпуно победио и само још ишчекивао извештај од свога помагача, кад га је ова опасна жена одједном једним неочекиваним ударом учинила безопасним.

Он је био за један час, нажалост, заборавио да се налази у стану једне велике и препредене разбојнице.

Разуме се да је једна тако опрезна дама као што је Валентина Кемпл, поучена искуством, уредила свој стан на један нарочити начин.

Она рачунаше стално с том могућношћу да ће неко да је нападне и зато је њен стан био удешен као каква разбојничка пећина са много тајних улаза.

„Паук“ је увек био опкољен пријатељима.

Азбјерну Крагу је одмах било јасно, да се у њиховој близини негде налазе неки њени пријатељи.

И ставивши Валентину пред револверску цев, спречио ју је да виче у помоћ.

Најзад се предала и казала Крагу где су сакрили Аду.

Изгледало је да је сасвим побеђена, и да пристаје да отпутује у иностранство.

Али у последњем тренутку извршила је још један очајни покушај

Успело јој је да дозове помоћ.

Баш онда кад је Азбјерн Краг мислио да је победио, упали су њени пријатељи. Шпанац Хосе Исајо и Француз барон де Кинел у собу.

Краг осети један страшан ударац по глави и сруши се онесвешћен на под.

Разбојници му свезаше руке и ноге и оставише га тако немоћног, са лицем према земљи, да лежи.

Валентина им у неколико речи објасни шта се догодило и да је била принуђена да каже где се сада налази Ада.

— Али још има времена да спречимо Адино спасење . . . Аутомобилом . . .

— Да, аутомобил стоји доле . . . — рече Шпанац.

— Онда брже . . .

Пре но што су отишли леже Француз поред Азбјерна Крага да би установио да ли је овај још у несвестици.

Он положи детектива на леђа и ослушну на грудима.

Кад је поново устао, рекао је:

— Могло би се помислити да спава вечним сном . . .

Валентина се трже и погледа у лице Азбјерна Крага, које је било бледо и крваво.

— Мртав? . . . — прошапта она.

— Још није . . . — одговори Француз. — Још се чује његово срце како куца, истина врло слабо. А при таквој конституцији — при том он удари детектива ногом — неће потрајати дуго и он ће се опет оправити. И понова започети борбу са Валентином . . .

Кад се Валентина умирила, почела је да жури остале.

Сваки је минут за њу био скупоцен.

Она је рачунала да је Крагов помоћник отишао у фијакеру до Адиног скровишта. Сад је свакако већ тамо. Дакле, ако хоће да што постигну, мора да се пожуре.

Шпанац оде у побочну собу да обуче свој шоферски костим.

Валентина и Француз сиђоше доле и седоше у аутомобил.

Још је био приличан мрак. Француз је искористио време док су очекивали Шпанца да упали аутомобилске светиљке. Нико више није мислио на Азбјерна Крага. Та он је био сасвим немоћан! . . . Прво без свести, а друго везаних руку и ногу. Какве би сврхе имало мислити на њега! . . . мислила је Валентина седајући у аутомобил и чекајући шпанског шофера . . . Краг је био свладан. Сад је морало да се поврати оно што се изгубило: опет отети таоца и спречити Адино спасење.

Али ипак није требала са таквом сигурношћу да рачуна са Краговом несвешћу.

Тек што су оно троје из собе, а он отвори очи, . . . очи, које су биле црвене од крви и уморне, али из којих је ипак светлела једна ужасна енергија и борбеност.

Азбјерн Краг је био само неколико минута онесвешћен. Већ је дошао к себи кад је приметио да му везују руке и ноге.

Кад се Француз нагнуо над њим, задржавао је дисање, само да се не ода, и примио је онај љубазни удар ногом не писнувши.

Али тек што је био сам он опет отвори очи.

И онда се сети свега што му се десило: изненадни, неочекивани напад, удар у теме! . . .

Како су, до врага, они ниткови дознали да је он овде? . . .

Он осмотри собу.

Они су ушли на она врата десно од њега. Валентина је стајала пред отвореном касом и разговарала с њима.

Он ју је посматрао цело време, пратио њене покрете, јер је одмах посумњао у то да је та каса нека клопка.

Али одједном му је било јасно како се све то десило и како је тој лукавој жени успело да дозове помоћ. Она је заборавила да поново закључа касу, кад је сад отишла из стана. Са свога је места Краг јасно видео светле, металне зидове касе.

То, разуме се, није уопште ни била каса, него камин који је водио у побочну собу. И зато је Валентина говорила тако гласно, кад се нагла у „касу".

Казала је отприлике ово:

— Да, драги мој Азбјерне Краже, увиђам да сте победили. Шта могу да радим, кад стојите иза мене и нишаните из свог револвера на мене? . . .

Али тиме, разуме се, није хтела да поласка Азбјерну Крагу и да га увери у његову победу. Она је то рекла, да би обавестила своје пријатеље и помагаче, који су на сваки начин били у тој соби. Она их је обавестила о свом положају, да детектив стоји иза ње са упереним револвером. То је исто, као да им је казала, да са супротне стране продру у собу и одостраг нападну детектива.

А она је у својој служби имала препредене људе, који су разумели њену заповест.

Све је то Крагу у једном часу пролетело кроз главу. Он је имао једну невероватну способност, да све чињенице и опаске сједини у једну слику. И то брзо. Кад је видео унутрашњост касе, он се сети одмах сувише јасног гласа Валентининог и у истом му је тренутку цео положај био разумљив.

Његов закључак био је још појачан тиме, што је чуо у оној побочној соби шушкање Шпанца, који се облачио, јер тај је шум допирао до њега кроз отворену касу.

Али шта сад да ради? . . . Он који је већ имао скоро сигурну победу у рукама, он је увидео да ће се већ идућег тренутка „Паук" и њени помагачи кренути ка Адином скровишту.

За ту препредену дружину биће ситница да свлада неискусног Јенса и јаке, али нешто неинтелигентне полицајце.

Дакле, треба све да пропадне . . .

Кад би могао да се само сад некако ослободи!... Али како? Још је осећао несвест од оног ударца и примети да му крв цури преко образа. Али што је главно, био је везан. Везан по рукама и ногама. Није могао ни да се макне. Азбјерн Краг мораде мрзовољно себи да призна, да је све пропало. Док је он ту лежао могла је Валентина да извршује најлуђе потхвате, да ишчупа Аду из руку полиције и помоћу тог живог таоца да натера Фалкенберга, који је био полулуд од страха и љубави, да пристане на све.

Он погледа на под око себе. Тамо поред ноге од стола нешто је сијало.

Његов револвер.

И као да му је присуство тог драгог предмета улило нову храброст и нову наду! Кад би само могао да га досегне. Или, кад би Шпанац већ једном био готов, он би покушао да се откотрља до њега.

Азбјерн Краг је лежао на леђима баш на ивици бриселског ћилима. Осећао је страшно тиштање у леђима, пошто је лежао на неком тврдом и угластом предмету, који му се, такорећи, убадао у мишице.

Детектив је сматрао да је то неки предмет који је пао са стола и завукао се у простирке.

Одједном му паде на памет какав је то предмет и он одмах закључи, да нема разлога да напусти сваку наду на спасење.

Био је то Валентинин нож, који је она била сакрила у кити ружа, и Азбјерн Краг је бацио на земљу говорећи: „Хвала лепо, госпођо! Ја волим руже, али без трња!" . . .

Нож се откотрљао испод сага и Валентина га је заборавила.

Велика је радост прожмала Азбјерна Крага, његови мишићи поново ојачаше и сад је, зачудо, желео да Шпанац још који час тражи своје аутомобилске предмете.

Он је одмах отпочео да се гура низ саг на доле.

То му је успело врло брзо.

Својим рукама, које су биле свезане на леђима, тражио је нож. Најзад је напипао држаљу.

Нож је био веома оштар, јер он осети како му цури крв преко руку.

Азбјерн Краг је био веома вешт. Што би за друге било немогуће, њему је успело.

Он просече везе ножем.

Дакако га је то стало неколико крвавих рана.

У идућем тренутку разрезао је конопце, што су му спутавали ноге. И најзад је стајао потпуно слободан у соби, мада је крварио на рукама и глави.

Он се саже по свој револвер.

Нестрпљиво хуктање аутомобила увери га да Валентина још није отишла. Чекали су Шпанца. А Шпанац дон Хосе Исајо још је нешто чепркао по неким ормарима, тражећи неке ствари. Он је псовао, кад је чуо опомену, трубљење аутомобила.

Изгледа да је очајнички тражио нешто што није могао да нађе.

Крагов план био је готов.

Он је све хтео да стави на коцку и да једним потезом све поврати.

Он погледа у отворену касу.

Сасвим је било тако као што је он мислио. Каса није позади имала зид, него као неки отвор у другу собу.

Са Валентининим ножем у зубима и својим револвером у десној руци провуче се Краг кроз овај дугуљасти отвор.

Унутра у соби виде Шпанца, који је лежао на земљи и тражио нешто испод дивана. Једним скоком нашао се детектив крај њега.

Дон Хосе није имао времена ни да писне. Крагов напад је био нечујан као скок тигра. Својим га је јаким рукама тресну о под.

Кад је Шпанац видео ко је његов нападач, један израз немог ужаса исписа му се на лицу.

Краг му дошану, приближујући револверску цев његовим ушима:

— Ако зуцнете! . . .

Али није морао да доврши своју претњу, јер је Шпанац био и сувише уплашен да уопште ма шта рекне. Та он је пре неколико тренутака овог истог човека, видео крвава и онесвесла, како везан лежи у другој соби.

Азбјерн Краг је Шпанца стегао за гушу. Али сад је поново чуо аутомобилску трубу, која је двапут нестрпљиво затрубила. Азбјерн Краг виде да мора да се пожури, ако мисли да искористи ову ситуацију.

И он се ни тренутка није премишљао, јер није имао шта да бира.

Држећи главу Шпанчеву левом руком, узе свој револвер у десну руку и удари Шпанца њиме неколико пута по бради. Један удар песницом по томе месту довољан је да и најснажнијег човека онесвести, а, разуме се, утолико је јаче деловао удар револвером.

Овај разбојник пребледе у лицу и очи му се склопише.

Нато Краг престаде да га стеже за гушу.

— Дакле сад смо променили улоге, драги пријатељу! — рече Краг. — Ова ће несвестица свакако потрајати бар неколико часова, а за то време могу чуда да се десе.

Затим он обуче шоферски капут који му је био сасвим као по мери, јер је Шпанац био исто тако развијен као Краг.

Са закопчаним капутом, уздигнутом јаком и капом јако навученом на очи, личио је Краг веома на Дон Хосе Исаја.

Сад потрча Краг низа степенице.

У капији је чекао аутомобил.

Аутомобил одјури. Било је пола три.

Четврт часа доцније стајао је аутомобил већ пред Адиним станом и Краг је могао врло јасно да разабере галаму која се чула из куће, у којој су се борили с отимачима.

Тада је Фалкенберг ван себе дрекнуо с прозора:

— То је Валентинин аутомобил! . . .

Та он није могао ни да наслути, да овог пута управља „Пауковим" аутомобилом . . . детектив Азбјерн Краг.

XXII. глава.

— То је Валентинин аутомобил! — узвикнуо је Фалкенберг и нико га на свету није могао да задржи, па ни онај полицајац. Уосталом и он је сада био збуњен. Откуд тај аутомобил? Кроз слабу светлост могао је он само да разабере, да у њему седе три лица: једна дама са велом који се лепршао, један господин, који је седео крај ње, и шофер.

Ауто стаде ударивши у камену ивицу плочника. Сад је и мотор укочен. Али је лупао тако јако, да су се сва кола тресла. Доле су нешто викали. У кући преко пута су и даље прскала стакла. Полицајац потрча за Фалкенбергом.

Фалкенберг је већ истрчао на улицу . . . Ужасна узбуђеност за време последњих дана била га је сасвим извела из равнотеже. Кад је сад видео Валентину и њене помагаче, он је мислио да је већ све пропало. Значи, да су Азбјерна Крага савладали, ...можда и убили!... Он није тачно знао шта да ради, само је имао необуздано осећање, да треба да се освети. Није имао код себе никакво оружје, али то га ништа није омело у његовој жељи. Он није могао, није хтео више да стоји скрштених руку. Он потрча према аутомобилу . . . Али у тренутку, кад је хтео да ускочи у аутомобил и да нападне „Паука", разлеже се један глас, глас који га је укочио.

То је био Јенсов глас.

Он је стрчао низ степенице и тако је нагло отворио капију, да је полупао окна на њима.

— Ада је спасена! — узвикнуо је он.

Тада устаде „Паук" из аутомобила и рече:

— Не, то није истина! . . .

Што се сад догодило, одиграло се све за неколико тренутака.

Јенс, који је држао једну батину у рукама, опази Валентину и француског барона, који су баш хтели да изађу из аутомобила.

— Охо! . . . — викну Јенс. — Ти си утекла, стара змијо! . . .

Он размахну батином да их онеспособи, а Валентина довикну шоферу:

— Уби тог човека, Хосе! . . .

Али тад уђе Фалкенберг у акцију. Најзад му се дала прилика да и он употреби своје песнице. Разуме се да нико није познао Крага. Али он је видео, да је Јенс сам против Валентине и њених помагача — попришту борбе се привлачио и онај рањени човек. И Фалкенберг упаде тамо, где му је изгледала помоћ најпотребнија. Укратко, он се устреми на шофера, на Азбјерна Крага. Детектив одједном осети две дрхтаве руке које су му се обвиле око гркљана, и пре но што се могао да прибере, био је оборен.

Краг је покушао да се ослободи, али бесни Фалкенберг је у томе тренутку имао ужасну снагу. Краг је покушао да говори, али му је-

конзул стегао гркљан. Тек кад му је спала шоферска капа, виде Фалкенберг кога је напао, и одвоји руке са Крагового врата.

У истом тренутку зачули су изненађени Валентинин глас:

— Надмудрили су нас!... Ово је онај полициски пас! Крените аутомобил, бароне!

Али барон то више није могао, Јенсова батина ударила га је по десном рамену и Француз се скљокао онесвешћен у ауто.

Али сад је показала Валентина, да је још увек господар ситуације.

За један секунд посади се на шоферско место, мотор није био заустављен, тако да је само покренула управљач.

Ауто одмах појури као ветар. Она је одмах пустила такву брзину, да је изгледало као да је аутомобил одскочио неколико метара. За неколико тренутака био је измакао кроз улицу и идућег тренутка закренуо је за један угао. Јенс је покушао да се окачи о аутомобил, али кад се окренуо, тако га је тресну о једну баријеру, да је неколико тренутака остао онесвешћен.

Тако је „Паук" напустио поприште.

Азбјерн Краг је стајао насред улице и гледао за аутомобилом, који је нестајао. Поред њега је стајао Фалкенберг, забезекнут, и кукао.

— Што се десило, десило се! — рече Краг. — Та ја сам вам одмах казао да се не мешате у ту ствар. Где је Ада, Јенсе?...

Јенс се подиже тешко с калдрме и тетурао је као пијаница. Онај удар о баријеру није био јако нежан.

— Горе, ... код госпође... — промуца он.

— Код госпође?...

— Да, на трећем спрату...

— Покажи нам пут!

Јенс пође пред њима уз степенице, а за њим Азбјерн Краг и Фалкенберг. Конзул више ни речи није проговорио, а једва је поверовао, да ће ускоро опет да види Аду...

Кад су дошли на трећи спрат, одмах су опазили трагове полициског насилног упада. Врата су била разбијена и само су још висила на доњој шарци. У вратима је стајала једна старија дама и плакала.

Краг је одгурну устрану и уђе брзо у стан.

У првој је соби лежао један човек са црномањастом брадом, свезаних ногу и руку. Крај њега је стражарио један жандарм.

— Где је? — упита детектив.

Жандарм показа руком идућу собу у коју Азбјерн Краг одмах уђе.

На једном дивану лежала је млада девојка са полузатвореним очима. Осим ње, било је у соби још неколико полицајаца у цивилу. Један је седео на отвореном прозору, још сасвим збуњен и пометен оним што се десило на улици.

Кад је Азбјерн Краг ушао у собу, Ада отвори очи и прошапта:

— Најзад!...

Она је била и сувише уморна да би могла нешто више да каже.

Тад пројури Фалкенберг поред Крага, клече поред њеног дивана и дохвати њене руке, милујући их. Девојка се срећно смешкала. Она је у последње време много препатила. Али сад је опет била срећна.

Азбјерн Краг мигну детективима. Сви изађоше из собе и оставише ово двоје саме.

У побочној соби је Азбјерн Краг дознао како се све збило.

У стану су се још видели трагови борбе која је претходила Адином ослобођењу. О томе се није ни распитивао.

— Али ако хоћете да знате, како се то десило да су Аду тако дуго држали скривену, — рече Јенс — онда само запитајте ону жену што напољу плаче.

Позваше је унутра. Она је хтела да падне на колена пред Крагом због кајања и очајања.

— Ја заиста нисам крива... — запомагала је она — Мислила сам да је луда. Али сад видим, да је то све био један гадан злочин, и да су они зли људи...

— Луда?... — упита Краг — Шта мислите тим да кажете?

Госпођа приђе столу и пронађе у једној гомили новина једну од пре неких недељу дана.

— Погледајте, — рече она — прочитајте овај оглас... Он је свему крив!

Оглас је гласио:

„За једну несрећну, душевно оболелу девојку, која путује у један завод, тражи се стан за месец дана. Најрадије приватно у некој породици. Њу прати њен брат. Плата добра. Понуде под „Дискреција" на администрацију листа."

— На тај сам оглас послала понуду, — продужи госпођа — хтела сам да зарадим нешто за живот. Али мислила сам, ако је прати брат, није одговорност тако велика.

— Дакле, стара прича! — промрмља Краг. — Једна одведена девојка коју издају за душевно болесну!... Кад су је довели?

— Пре неколико дана. Прво је дошла једна дама. Једна врло лепа дама, њена сестра, и обавестила се о свему...

— Валентина!... — промрмља Краг.

— Не, Олга! — одговори жена — Звала се Олга. Тако је бар казала. И она ми је причала да њена сирота сестра пати од наступа лудила. Покаткад би постала бесна и зато мора њен брат да буде непрестано крај ње. Нажалост, она је неизлечиво болесна и не познаје ни свог рођеног брата. А кад сам је упитала због чега је наступила код ње та болест, одговорила је Олга, бришући сузе: „То је вечита прича, драга моја госпођо. Због несрећне љубави"... То се могло лако да разуме, јер се о таквим стварима прича по свима романима. И онда смо обе плакале. Била је то једна тако мила дама и тако се бринула за своју сестру! Нарочито јој је много било стало до тога, да нико не дозна о жалосном стању њене сестре, и зато ме је молила да никог страног не пуштам к њој.

— Је ли причала још што о несрећној љубави младе девојке?

— Да, она је чак казала и име оног господина... То је неки конзул Фалкенберг који је напустио ту јадну девојку...

— Напустио?...

— Да. Тако је та дама казала. И због тога је ова девојка полудела. Једне ноћи довезли су се с њом у једном аутомобилу. Она је била сасвим бледа у лицу и онесвешћена. Лекар је био с њима и брат, ... онај човек, што тамо лежи.

Жена показа свезаног човека, али разбојник окрете своју главу на другу страну.

— Лекар је изјавио да је болесница баш имала један напад и да морају одмах да је сместе у кревет. И сестра је била с њима и пкакала је.

— Лажљивица!... — узвикну Јенс.

Азбјерн Краг га опомену да буде миран.

— Дакле? — обрати се жени.

— Најзад одоше лекар и сестра, а брат и болесница остадоше. Брат је становао у овој соби, а девојка је лежала у другој до ње. Идућег јутра је опет имала напад...

— Како су изгледали ти напади?

— Она је беснела и хтела да скочи са прозора. Она је викала да је опкољена убицама. Напољу у вили лежи један убијен човек, говорила је она; а кад ме је видела, довикнула ми је: Је ли и ви спадате у ову разбојничку дружину?... Онда ме је брат истерао напоље... „Моја сестра не сме да види странце. То је узбуђује," казао ми је он. Чула сам како је неколико пута призивала свога вереника, коме је пребацивала да је оставио. Кад су у јој напади били најјачи, метнуо би јој сунђер под нос и онда би се одмах умирила.

— То значи: онесвестила...

— Не знам. Свакако више није викала. Лекар је кадикад долазио да је обиђе. Али сестра више није долазила. Последњих дана су говорили о томе да је предаду неком заводу...

Жена је испричала још неке појединости о „душевно оболелој" и Азбјерн Краг је добио врло јасну преставу о томе, како су ти злочинци лукаво и хладнокрвно извршили своје недело. Да су имали времена да одведу Аду из вароши на неко усамљено место ван града, он би изгубио игру. Срећом су предупредили њихову намеру, мада тек у последњем тренутку.

Она је жена била врло несрећна и Краг је добио сигуран утисак, да она није била умешана у ту ствар и да је збиља веровала у све што су јој причали — — —

Сиво се пространство појављивало изнад Кристијаније. Међутим је већ било пет часова. Ноћ је била пуна догађаја: у току неколико часова догодили су се најразноврснији призори. Вечера у хотелу, састанак Валентине са Азбјерном Крагом у „Пауковом" стану, Крагова победа, борба у Адиној соби. Нато се положај променио: Краг је био за неко време онеспособљен, и већ је изгледало да ће „Паук" да победи. Али опет се слика променила: Крагов неочекивани напад на шофера и његова појава у оном часу, кад је Валентина већ мислила да ће успети да отме полицији плодове победе. И напослетку, Валентинино бегство...

У пола шест прошла су троја кола кроз улицу. У првим су били Ада, Фалкенберг и Азбјерн Краг. У другима полицајци. У последњима су лежали, свезаних руку и ногу, „брат", онај црномањасти нитков, и „лекар", онај што га је полицајац ранио у ногу. Ова су кола успут свратила и у Валентинин стан, одакле су изнели Шпанца Дон Хосе-а, који је још лежао онесвешћен.

На боку ових кола седео је Јенс, бивши апсеник и Крагов помоћник.

Младић је био задовољан овом ноћи. Истина, „Паук" је успео да побегне, али је ипак прво потучена и плен јој је отет. Три су њена помагача затворена.

Морала је да побегне из Кристијаније.

И сад је телеграф јављао целој земљи: ...„Задржите зелени аутомобил!... Задржите зелени аутомобил!"...

Сад се подиже и јутарња магла, сунце се засјало над Кристијанијом и кровови су блештали. Изгледа да се спремао један леп дан.

А на боку је седео Јенс, климатао ногама и звиждукао једну веселу арију. Није три ноћи спавао, али је ипак жудео за новим авантурама са Азбјерном Крагом.

*

Већ идућег дана почео је судски претрес против оне тројице из „Паукове" дружбе. Полиција је прикупила обилан материал против њих. Било је несумњиво да ће добити неколико година затвора, па кад их одлеже, да ће их предати Немачкој, јер и ова има да пречисти неке рачуне с њима.

Испоставило се да „Паук" није ни свраћао понова у свој стан, кад је побегао аутомобилом. У бесној вожњи летео је слепо преко друмова и кад су отворене ујутру телеграфске станице, ње је већ било нестало.

Она је још доспела да седне у ноћни воз који иде у Шведску, али се није усудила да се вози даље од Готенбурга и ту се на вратна нос укрцала у један хамбуршки пароброд, који је случајно баш био спреман за полазак.

При истрази коју је Краг повео за њом, успео је да јој прати траг до Берлина.

Али ту му се Валентина Кемпл — измакла...

— К р а ј. —

Ако вас желудац боли, извадите га!

Не треба примити дословно те речи, али прочитајте овај чланак у коме чувени француски хирурзи говоре о најсмелијим операцијама желудца.

Модерни хирург вади болестан желудац као труо зуб.

Ако вас боли глава — пише француски публициста Елион од Витреа — не бих вам саветовао да је дате одсећи. Исто тако, ако болујете од срца (мада су, после рата, врло честе операције на срцу; режу га и крпе као какве панталоне).

Али ако вам је желудац оболео, најпростији поступак је да вам га хирург извади.

Др. Виктор Поше извео је пред Париску Академију Медицине једну жену којој је, пре две и по године, извадио целокупан желудац, и спојио јој једњак са танким цревом. Ова жена осећа се изврсно и живи као да јој желудац није ни извађен.

Од чира до рака.

Отишао сам да се о тој необичној чињеници обавестим код самога доктора Поше, у Болницу Св. Михаила.

— Нашто говорити о томе?... Још пре двадесет година ја сам извадио желудац једној жени због рака, а такву операцију вршио сам четири пута, али се рак већ био раширио и операција није помогла. Међутим делимично обрезивање болесних места на желудцу одавно се више не сматра као ретка операција и моје колеге и ја имамо мноштво таквих случајева.

— А какав је случај био код ове оперисане жене?

— Чир, врло велики, али који још није био прешао у рак.

— Зар се због једног чира сече желудац?

— Да, зато што чир врло често постаје рак. После туберкулозе рак у желудцу је болест која највише убија. Затим, приликом операције чира у желудцу бива 3—6% смртних случајева, док са раком бива и до 15%; осим тога, рак се може и поновити.

Затим ми је хирург на дугачко и на широко објашњавао да је желудачни рак најчешћи рак код човека, и да почиње као чир. Тек после пет, десет, тринаест година постаје рак. Према томе ваља лечити чиреве лечењем или операцијом, да би се предупредио страховити желудачни рак.

А како би било да се не добије ни чир ни рак?... — пита се многи читалац. Др. Поше даје неколико добрих савета. На пр.: он препоручује женама да не носе стезнике (мидере); неће „изгубити форме“, ако се баве спортом. Мушкарцима саветује да редовно врше телесна вежбања, да не узимају много алкохола (боље се уопште одрећи, ако се не зна умерити). Чувајте се затвора узимајући о сваком обеду мало уља. Чувајте се јако љутих зачина, паприке, бибера, а особито слачице. Не пијте никад сувише топло пиће, не једите врућ јело. Лечите зубе и жлезде у грлу, јер се могу прогутати лучења која проузрокују труљење. Дишите кроз нос, да не бисте гутали клице опасних болести.

Како ћете сазнати да имате чир у желудцу?

О томе ће вас поучити лекар. Али често се не опази на време и од чира постане рак. Неки пут познаћете по крволиптењу које се појављује у облику црног повраћања и столице у истој боји. Увек нека вам послуже као опомена да треба посумњати на чир у желудцу болови које осећате било одмах после јела, било на четири или пет часова касније, кад је желудац испражњен; у овом случају болови престану чим што поједете. Уосталом, сви знаци чира обично трају осам до петнаест дана или три седмице, па се чир притаји и појави се кроз неколико месеци или чак и година, али већ у много горем облику а често и као рак. Рентгенски преглед је највернији начин да се болест установи, јер од 9 на 10 случајева чир се види.

Лечење чира у желудцу врши се постом од десет до двадесет дана и узимањем бизмута и талка у праху. Ако лечење не помогне, мора се приступити операцији.

Како се живи без желудца?...

Како се, без желудца, варе месо, млеко, риба, јаја, сиреви? Ипак се варе, тврди професор Карно, клинички лекар Медицинског Факултета у Паризу, ауторитет у томе питању. Варе се, иако првих седмица никако или недовољно. На неколико месеци после вађења желудца, све се те ствари сварују, као и да имамо желудац.

Објашњење је просто, рекао је др. Карно. Природа је смотрена, она нам је дала замену готово за сваки неопходан орган. Зар немамо два ока, два бубрега, двоје плућа и чак два мозга?... Сушичав човек може дисати и са једним плућем, ако је друго пропало. Исеците из човечјег тела један бубрег, други ће вршити службу за оба. Шта више, рана на мозгу може да парализе или лиши човека сећања у току од неколико месеци, а затим постепено, она друга мождана полутина игра своју допунску улогу и све се враћа у нормално стање.

— Тако је. Али ми немамо два желудца!

— Не. Али је природа ставила поред нашег желудца и једну замену, за случај невоље. То је панкреас. У нормалном стању ова жлезда даје 4/5 сокова потребних за варење.

— Па нашто ће нам онда уопште желудац?

— Извините, али његова мишићна влакна су од особите важности при варењу хранљиве каше, поглавито месне. Кад желудац није више ту, ваља много припазити на жватање, јер храна мора бити добро самлевена зубима. Ако се тиче животиње, мора се храна иситнити...

— Животиње?...

— Па да. Све те операције прво су вршене на великом броју животиња. Већ се и заборавило, јер је јако давно било, кад је један лекар у Бордоу извадио желудац своме псу и пас је и даље живео... Прев. В. Р.

Двојака мера.

X. Y.

Пред вратима раја стајале су две устрептале мртве душе...

Било је прошло скоро пола сата од онога времена, када су повукли звонце...

Нестрпљиво су гледали унутра кроз кључаоницу...

Свети Петар, са његовом познатом дугом седом брадом, појави се, носећи у руци један велики кључ.

— Шта хоћете? — запита раjски вратар.

— Хоћемо у рај! — одговоре обе душе у један глас.

— Врло лепо, само, жао ми је, ствар не иде тако глатко као што ви мислите. У рај може доспети само онај, који је доле провео свој живот по небеским прописима... Можда вам душу терети неки грех?... Унапред вас упозоравам да говорите сушту истину, јер и иначе, ми ћемо наћи у нашем протоколу све што нам је потребно при суђењу ваше душе.

Обе су душе збуњено погледале на један облак, који је пролазио брзо под њиним ногама, док је свети Петар продужио:

— Како сте се вас двоје звали доле?

— Мене су звали Виолетом де М... — рече једна, дрхтећи.

— А мене Виктором де М... — рече тихо друга.

— Можда сте били муж и жена?

— Да, свети оче, пуних шеснаест година провели смо заједнички у срећи.

Свети Петар се окрете жени и учтиво поче:

— Била си жена, дакле твоје је првенство. Напомињем ти да без устезања треба да одговараш, на постављена ти питања.

— Хоћу.

— Јеси ли лагала?

— Никад.

— Да ли си слушала сплетке своје фризерке?

— Нисам.

— Да ли си задуживала свога мужа ради тоалета?

— Нисам.

— Док те је муж грлио, да ли си мислила на другога?

— Нисам.

— Јеси ли употребљавала средства за улепшавање?

— Никад.

— Да ли си често читала француске романе?

— Нисам.

— Јеси ли се тужила својој мами на свог мужа?

— Нисам.

— Пошто си била модерна дама да ли си се бојала роде?

— Нисам.

Свети Петар је задовољно махао главом и после неког времена дискретно поче:

— А да ли си остала верна заклетви, коју си, пред олтаром, положила своме мужу?

Сирота душа отпоче јаче дрхтати.

— Не одговараш? — запита строго раjски вратар.

— Ох, драги — промуца она — то је једини грех који ми терети душу... За шеснаест година само сам једанпут преварила мужа — и тада, веруј ми, чинила сам несвесно... То је било у трећој години нашег брака, једне мајске вечери...

Свети Петар поглади своју браду.

— И како се ствар десила?

— Дакле, било је то једне дивне мајске вечери, када је цела околина била испуњена песмом славуја и мирисом цвећа. Ја сам била сама у нашем сеоском дворцу од осам соба... Била сам млада и сваке вечери сам, плачући, грлила мали јастучић, мислећи на мужа кога су ми одвукли у војску... Зашто добри Бог дозвољава, да нам љубљене мужеве однесе проклета војска?... У њубњу, дакле, славуји су певали своју лепу песму, код моје службавке неприметно се увукао слуга, куварица се шетала под руку са кочијашем у врту — а ја сам седела на тераси сама самцита... Месец је расипао над мојом главом своје сребрнасте зраке и из дрвећа допирали су до мојих ушију звуци пригушених пољубаца... и тада је дошао он, кога је сигурно послао сам ђаво... Не знам како се десило, али у једном тренутку пала сам му у наручје... Мислиш ли, свети оче, да сам ја крива? — Нисам! Треба да кривиш лепу летњу љубавну ноћ, месец и птице, који су ме навели на грех... Четрнаест сам година, после тога, живела у вери и сасвим усамљено да бих испаштала свој грех...

После тог признања, душа је пала на колена пред Светим Петром, док је рајски вратар жалосно вртео главом. Он је једно време са сажаљењем гледао ту жену.

— Жалим те, сирота душо, али нисам у стању да ти помогнем. Много си грешила... Али пошто видим да си се покајала, ја ћу те само казнити са једно десет хиљада година, које ћеш провести у паклу...

Жена на те речи клону и паде на страну.

— А ти? — запита Свети Петар мужа.

Друга је душа без одговора гледала преда се, тако да је рајски вратар поново запита:

— Што не говориш?

— О свети оче, — шапуташе бојажљиво — и не питај, после тога што сам чуо... Јер ћу ја сигурно за навек отићи у пакао.

— Зар је толико велики твој грех?

— Она ме је само једанпут преварила, док ја...

— Ти си преварио своју жену?

— Четрдесет и два пута, светитељу, равно четрдесет и два пута. Прве сам године ишао стазом честитости, али доцније... Сигурно си чуо за такозване „привидне удовце". Сигурно и то знаш да мушка верност у летње дане излапи као камфор... Ја сам пак четрнаест година свакога лета био „привидан удовац" и сваке године, тачно по шест недеља. Израчунај сад за сваку другу недељу по једну превару: то је ни више, ни мање од четрдесет и две преваре.

После тих речи он је пренеражено погледао на рајскога вратара, очекујући вечни суд.

— Да ли си — запита Свети Петар — то тачно сваке друге недеље чинио?

— Да.

— У зимским данима, никако ти није на ум падало да превариш жену?

— Никад.

— Други грех не мучи твоју душу?

— Не.

— Онда те поздрављам, сине, јер пред тобом стоје отворене рајске двери. Неверство „привидних удоваца", за време лета, није грех. И управо наши закони важе од септембра до краја маја.

Свети Петар отвори рајска врата и душа са сјајним лицем нестаде иза златних стубова. Жена је још један тренут остала и запитала презриво:

— Ја, која сам га једанпут преварила, доспећу у пакао. Док он, који ме је четрдесет и два пута преварио, ушао је у рај. Где је правда, о светитељу?

Небески вратар, погладивши браду, тихо рече:

— Правду тражиш, сирота душо? Правда је та да сам и ја мушкарац, као и твој муж и као они што доле праве законе.

С француског превео Бора.

Нове књиге.

Национализам. Једна борбена књига Рабиндраната Тагоре. Велики индиски писац (који је скоро путовао по Европи и долазио до Прага), написао је једну књигу за Европу. У њој он мудрачки износи све штетне последице садањег национализма, који влада у свету и вели да „нација" живи данас на своју сопствену штету, против свога духа. „Нација, са свим својим уресима снаге и успеха, са својим заставама и побожним химнама, са својим светогрдним молитвама у црквама и хвастави громовитим речима њеног патриотског говорништва не може ипак прикрити чињеницу, да је она сама највеће зло по нацију, да су све њене мере опрезности уперене против ње саме и да пород сваке нове нације на свету буди у њој страх пред новом опасношћу" (стр. 24). Поред сјајне и философске анализе национализма као једне појаве, Тагоре говори у овој својој књижици од стотину страна и о национализму Јапана и Индије о којима ми знамо тако мало. Књига врло инструктивна и човечна. (Издање „Ћирило-Методске Књижаре", Загреб 1921.)

Јеванђеље и Живот. Глигорије Петров, као моралист и педагог, врло је познат у Русији. Ова његова књига, преведена сада први пут, можда неће наићи на онолико велико одобравање, као прва његова књига преведена на српски „Школа и Живот", али ће свакако побудити велики интерес. У овој књизи г. Петров развија једно старо питање: како треба живети. Књига није ни најмање догматска и читаће се са великим интересовањем. (Издање И. Ђ. Ђурђевића, Сарајево 1922.)

Нега одојчета. Једна књига за најшире слојеве народа, за све мајке у нашој земљи. Штета је што Министарство Народног Здравља није потпомогло ово издање за народ, јер цена ове књиге (иако је релативно мала, узев у обзир све илустрације у тексту) ипак није довољно ниска, да би била приступачна најширим слојевима народа, онима који слабо дају динаре за поучну и макакву књигу. Др. Надежда С. Станојевић, одговорила је потпуно своме задатку у овој књизи, јер је на један најочитији начин изложила све оно што и младе и старе мајке треба да знају, ако желе да им пород буде здрав и напредан. (Издање библиотеке „Здравље", Београд 1922. Цена 10 динара.)

Умјетна гнојива. Једна важна књига за домаћинство, о вештачком ђубрењу, од др. Винка Мадекића. (Издање „Ћирило-Методске Књижаре", Загреб 1922.)

Савременик, велика југослов. ревија са илустрацијама. Изашао је 3. број са пробраном садржином. Цена 25 динара.)

Глума. Часопис за позоришну уметност. Излази у Београду сваког месеца. Изашао је број 5. Овај је број необично лепо уређен и врло препоручљив. Доноси се једна репродукција у боји од г. Брајловског, која представља апотеозу Молијеру (скица за декор). Глума је овим бројем показала, да ће постати озбиљан позоришни часопис, где ће сви пријатељи поз. уметности налазити све што се односи на наш глумачки живот. Ув.

За певаче.

У Њу-Јорку се много расправља о учитељу певања Роберту Хосеу, који је успео да помоћу нарочите масаже језика и грла од особа које имају осредње гласове начини добре певаче. Тако је Марилина Мил узалуд покушавала да продре код публике, и увек је била извиждана. Данас је она постала омиљена дива, захваљујући Хосеу. Он је отворио школу и вели да има ванредан успех у раду.

*

Географска кубна миља.

Познато је из географије да цела земља садржи у себи 2662 кубне миље. Да би објаснио огромну величину земље, један немачки географ је хтео да пружи што јаснију слику о величини само једне географске кубне миље.

Ево како изгледа једна таква миља:

Замислите један огроман сандук. Његова висина, дужина и ширина морају бити по једна географска миља. Значи: сандук има облик коцке.

Покушајмо да напунимо тај сандук. Шта у њега може стати?

Немац је пошао од Берлина и стрпао га у сандук са целом околином. Убацио је и Париз са свима црквама, огромним палатама, музејима, позориштима и т. д. Није се ништа приметило. Тек када је гурнуо још: Лондон, Беч и Петроград, покрио је дно тога сандука.

После тога Немац је наравно уз припомоћ математике — убацио у сандук све вароши, сва села, све ливаде, уопште све што је подигла људска рука у Европи. Али се ипак није успело — сандук је празан. Онда су узете пирамиде старога Мисира и све зграде Америке, Азије и Аустралије. Тек после тога сандук је био пун до половине.

Када није нашао ништа друго, Немац је почео у сандук слагати људе, као што се то чини са сардинама. У један ред стане 12.000 људи, а 4000 реди чине само један слој. Значи за један слој треба 48,000.000 људи, или скоро целокупно становништво Северне Америке.

Да се људи не би изгњечили и да би паковање било како ваља, беспослени Немац ставља између сваког слоја сламу и лишће. Висина сламе и лишћа износи 30 стопа. Према томе, у сандук може стати скоро цела слама са земљине површине. За други слој људи узето је 3,000.000 људи из Аустралије и 45,000.000 из Азије. За тридесет потоњих слојева треба још 1.400,000.000 људи. Тако је сандук испуњен до половине.

Пошто нема више људи на земљи, а треба још 15 пута толико људи колико је у сандуку, Немац је потрпао и све животиње у сандук. Па ипак, сандук није напунио!

Из овога се одиста види јасно колико огроман простор заузима једна кубна миља. Треба пак поновити да наша земља има 2662 такве миље!

Рат и дуван.

За време европског рата утрошене су огромне количине дувана. Уопште, дуван постаје једна потреба у ратно доба и то је запажено и раније.

Забележено је да су из Енглеске и Француске морале да се организују читаве експедиције ради преноса дувана за енглеске и француске војнике, који су учествовали у Кримском рату против Руса.

У рововима пред Севастопољем Енглези и Французи научили су од Руса да пуше цигарете (дуван увијен папиром). У то доба цигарете улазе први пут у Француску и Енглеску и врло брзо конкуришу лули и цигари. Највећи љубитељ и пушач цигарета био је француски цар Наполеон III. Он је управо створио моду и луле се у салонима све ређе виђају.

Један француски статистичар рачунао је колико је дувана утрошено у европском рату. Та је цифра огромна, и када се вредност срачуна у франциа излази да се попушило на фронту за једну петину од целокупне суме коју су савезници утрошили у току целога рата. Скоро онолико исто франака колико је

избачено кроз пушчане и топовске цеви, кроз митраљезе и бомбе, отишло је и за навек ишчезло кроз војничке цигарете, луле и цигаре. Значи: дуван је постао неопходна потреба рата, и ако некоме и доцније падне на ум да води какав рат, он мора у свој ратни буџет унети и једну велику суму за дуван.

Да су се неким случајем могли уздржати од пушења сви учесници рата, данас би постојала огромна сума — петина од свију ратних трошкова.

Немци се увек хвале својом „гвозденом“ дисциплином. Требало је и да не пуше, када су са својим савезницима и гладовали за време рата, па би им данас било много лакше да исплате ратну одштету. Нажалост — наравно само њихову — Виљем то није предвидео, као ни многе друге ствари.

*

Благо цара Радована.

Није реч о закопаном благу, али о једној вредности која је људима исто тако недостижна као и благо цара Радована. То су чипке које на својој хаљини има Свети Отац у Риму, Приликом крунисања новога папе Пија XI. у цркви св. Петра свет је имао прилике да се диви ванредној лепоти чипака које су красиле папину одору. И остали црквени достојанственици имали су одежде од дивотних чипака. Те чипке рађене су руком а од златне жице и њихова вредност је дванаест милиона лира. Оне се чувају у кутијама од кедровине и предају се сваком новоме папи као наследно добро Ватикана.

Модеран накит.

Познато вам је да су модерна „бескрајно“ гола леђа. Али тај бескрај учинио се одвећ једнолик неким помодаркама и сада имате овакву нову моду: накит на леђима! Замислите слику: леђа гола скоро до паса (који није увек висок), спреда хаљина поиздигнута и груди мање обнажене но прошле сезоне! Ви имате огрлицу са „пандатифом“. Али накит је окренут наопачке, тако да оно што је доскора красило груди, сада украшава леђа. Укратко, модерно је носити накит наопачке стављен. Ретко која дама нема огрлицу са које виси крстић, или медаљон, или се огрлица грана у читав мотив, — е па то све доље на леђа, а напред само ланчић. Али многе помодарке нису остале при томе. Оне носе накит који је тако израђен да гради једну шару на грудима, а другу на леђима. Ваљда сте схватиле? Имате ланчић и, рецимо (тек примера ради), један медаљон са ликом најмилијег вам бића. Досад сте га стављали тако да вам је медаљон био на грудима, такорећи на срцу; сад можете обесити још један медаљон који ће висити на леђима. Ваша је ствар шта ћете — бацити за врат, а шта нежно пригрлити на срце. Сад, мислим да сте на чисто са новом модом.

Наравно да је бисер најмодернији и најомиљенији накит жене. Пошто се данас имитације тако израђују да их једва разликујете, или чак и не разликујете од правога бисера, то је ретка жена која нема читаву бисерну гарнитуру. Бисером помодарка кити груди, леђа, рамена, мишице, зглавкове на руци; од бисера се праве диадеме и „мреже“ за главу, од бисера кокетна беснара (опростите за израз!) прави и подвезице, а бисером се врло радо ките и балске ципелице. Недавно је париска лепотица Жаклина Логан изазвала праву сензацију тиме што се, на једном балу, појавила готово сва окићена правим, крупним бисерјем. На глави је имала крупну мрежу од бисера, са које су падале округласте „цакне“ на чело (у виду „опшлинга“). Са десне слепоочнице спуштале се три ниске око лица да се саставе са левом слепоочницом, а одатле се у великом млазу троструко омотавале око врата падајући и преко паса. На дивним нагим мишицама биле су бисерне гривне од по неколико реди, у ушима обоци од бисера, бисер чак и на лепези (махач, махалица). Једна Американка је ишла још даље — она је имала целу хаљину од бисера (њена слика била је објављена у „Илустрованом Листу“), само што овој њена хаљина није лепо пристајала, док је она нежна и бела Парижанка била просто заносна у своме бисерном накиту. Разуме се да бисер не може носити свака жена, јер он не пристаје свакој кожи и сваком лицу.

Шта је, осим бисера и брилијаната и диаманата модерно, видећете по изложима галантериске робе. Слоновача са јапанским и кинеским мотивима, рад често пута танан и скупоцен, али ретко леп. У области накита све вам је модерно, ако је од благородног материала. Злато, сребро, па и слоновача, па и корњачин штит („шилдпат“). Али ова два артикла модерна дама пре ће понети на своме сунцобрану или на „ташни“, где се употребљавају као затварачи и оквири. Црне перле још се носе, али ова мода попушта, пошто црна боја коју су те ђинђуве пратиле није више модерна. Занимљиво је да се опет иде у крајности. Док црно дотрајава последње дане, појављују се црвена и жута боја у најсмелијим нијансама. Али о моди костима, хаљина и т. д. писаћу вам идући пут.

В. Р.

*

Кад почињу свој рад велики људи.

Било је великих људи, који су почели свој рад у раним годинама, често у детињству. Објашњење лежи у природним способностима, у таленту, који се прерано јавља, брзо развија и одмах даје јаке изразе у делима макоје врсте.

Рећи су случајеви да велики људи почињу свој рад у зрелим годинама. Обично је и ту случај да се касније појављују пред публиком, а до тог дана они бојажљиво прикривају своје способности и у тишини сазрева њихов дух.

Утврђено је да се песници најраније јављају. Узимајући историска факта и необориве чињенице, даје се навести читав низ имена великих књижевника, који су у детињству или још младићским годинама дали списе од вредности и одмах показали своје гениалне способности.

Класични песник Виргилије почео је писати песме у 16. години. За Марциала, исто тако класичног песника, забележено је да је написао добре песме још као дете. Плиније је написао једну грчку трагедију у 14. години.

Позније векови дају сличне примере. Шпански писац Лопе де Вега, прозвани „чудо природе“, који је написао 21,316.000 стихова, дао је прву своју комедију у 12. години. Познати талијански песник Торквато Тасо пише у 17. години епски спев „Риналдо“ и ствара план за своје славно дело „Ослобођени Јерусалим“. Француски класик Пјер Корнеј написао је прву своју комедију у 20. години. Енглески песник Александер Поп испевао је у 12. години „Оду самоћи“, која се свуда помиње као једно од његових успелих дела.

Деветнаести век даје сјајне примере. Лорд Бајрон заљубљује се озбиљно у 12. години и пише стихове Маргарити Перкер предмету своје љубави. У 18. години штампа своје прво дело и скреће пажњу на себе.

Љермонтов у 14. години пише песму „Черкези“.

Шилер даје „Разбојнике“ у 18. години.

Иго пише стихове у 15. години.

Франсоа Копе пева песме још као дете.

Фрајлиграт је писао песме и штампао их док је још био шегрт.

Алфред де Мисе издаје прву књигу песама у 19. години.

Едуард Пијером пише прву трагедију у 20. години.

Тургењев, као ђак од 18 година, написао је једну драму, а пре тога је писао и песме. Тек доцније постаје приповедач.

Толстој, у 16. години и на ђачкој клупи, пише расправе из филозофије. У 21. години ради приповетке, тада је на Кавказу написао своју прву већу приповетку „Детињство.“

Сарду је у 16. години написао трагедију „Отон“.

Музички таленат избија исто тако рано. Моцарт је, на пример, у 6. години свирао, а у 8. давао концерте на француском двору у Версаљу. Тада је издао и своје сонате.

Сликари, скулптори, научници, политичари и војсковође улазе у јавни живот нешто доцније.

Анџело ради у 20. години надгробни споменик Св. Доминику у Болоњи и Богородицу с Христом.

Рафаило до 30. године даје своје најбоље композиције.

Бекл у 19. години ствара план за своју „Историју Цивилизације“.

Арапски лекар Ависен у 18. години довршава своју Енциклопедију.

Меланхтон је у 21. години професор грчке књижевности у Витенбергу.

Пит у 23. години постаје енглески министар.

Њутн до 24. године објављује своје знамените проналаске.

Лагранж је у 19. години професор математике у артиљеријској школи.

Дарвин у 17. години даје своје прве проналаске.

Светски ратници показују своје способности још раније, али их примењују нешто доцније.

Александар Велики чини своја велика освајања у 20. години.

Сципион Африканац постаје чувен војсковођа у 24. години.

Карло Велики побеђује свуда у 30. години.

Евгеније Савојски постаје командант аустриске војске и побеђује у 25. години.

Мали Бонапарта командује својим друговима, а у 26. години осваја Италију.

По себи се разуме да из свих примера не треба стварати научне аксиоме. Јављају се изузетци, али они само могу потврдити и опште појаве.

Зна се, например, да је Жан Жак Русо почео да пише тек у 40. години и да је било славних људи, који су тек доцније дошли до угледа и славе.

У много случајева великог човека створе прилике, као што многобројни услови могу спречити појаву већ развијеног талента.

Срећа је за великог човека, када поред његових урођених способности и наклоности, има и услова да их одмах покаже. Тиме се и даје објаснити већи успех мањих умова, од обичне славе и признања далеко већих генија.

Historicus.

У апотеци.

— Позајмите ми, — рече један од муштерија — молим вас, какво средство за повраћање...

— Да вам га позајмим? — упита зачуђено апотекар.

— Па да... пошто ћу вам га... вратити!...

*

Пријатно путовање.

X: — Путујем вечерас, биће кратко пријатно путовање и одмор...

У: — Водиш ли своју жену?...

X: — Глупост! Па кад ти велим: пријатно путовање и одмор!...

*

Лопов и сиромах.

Један лопов уђе једном ноћу кроз прозор у собу неког сиромаха да штогод украде. Али сиромах беше будан и рече му мирно:

— Мој пријатељу, ти си дошао ноћу да нешто тражиш онде, где ја ни дању не могу ништа да нађем!... М.

*

Епитаф.

На једном споменику чибурнског гробља налази се овај дирљиви епитаф:

„Овде почивају мати и кћи
ишчекујући
доброга мужа и доброга оца."

*

Са једног политичког збора.

„... Не, господо, наши противници мисле да ћемо ми дозволити да они одозго пљују на нас, али ће се преварити, ми ћемо зинути!"

*

Рачун.

— Колико је један и један?

— Три!

— Али, Петре, соме, кад сам ја један и ти један — колико смо онда заједно?

— Два сома!

*

Избегава одговор.

Она: Реци ми, Милане, да смо обоје сасвим слободни, би ли се онда оженио са мном?

Он: Али, молим те, остави то сада. Зашто тражиш свађе кад тако лепо и мирно разговарамо!

*

Празнично расположење.

— Данас не радим ништа. И иначе не радим ништа, али данас нећу ни да намеравам што да урадим.

*

Голанфер.

Куварица: Господине, молим вас, извините, ја већ два месеца нисам примила плату.

Господин: Извињавам!

*

Слика из Аустрије.

— Шта то носите у тој огромној врећи и зној̀ите се као будала?

— Носим кући плату за прошли месец.

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу"

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа", Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu"

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista", Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Косанчићева улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе

Број 16. Београд, 22. IV. 1922. Година I.

Исповест једне девојке.

Ксануел Маистр.

Обоје бејасмо сами у једној соби код Бребанта: он нежан и меланхоличан, ја нервозна, са главом пуном шампањца, дувајући му у лице дим своје, од турског дувана, цигарете.

— Слушај, Жана... — говорио ми је он. — Ти знаш да те ја волим. Знаш да бих дао све да будеш срећна!... Била си сиротица. Сада имаш кућу, коње, слуге... Трудим се да погодим сваку твоју жељу... Ти си моја краљица, моја љубазница... а ја још нисам видео у твојим очима израз задовољства!... И кад ти за сву своју оданост затражим, не захвалност, него само мало љубави... и још мање од тога, ... један пољубац, један осмејак, — налазим те хладну и подсмешљиву, равнодушну према мојој љубави и мојим пажњама! Или, зар ништа не осећаш? Ниси никад волела?...

Презриво сам слегнула раменима.

— Али да, драги мој, волела сам!... И баш зато више не волим. Видите, данас, када егоизам господари, свет припада само сплеткашима или скептицима. Видим да не познајете моју историју... Хоћу да вам је испричам:

— Мало сам познавала своју матер. Ја сам кћи једног књижевника, коме је недостајао успех, јер је он имао дара, учености и толико доброг смисла. Више је волео да будем лењива ћерчица, него ли глумица, списатељка или што друго. Ипак сам била довољно научена, да не извршим до своје дванаесте године никакав злочин повреде правописа и била сам способна да се пристојно владам у овоме ниском свету...

— Још сасвим дете, била сам шегрт, то ће рећи, једна од оних двадесет и пет хиљада девојчица за трчкарање, које вуку дуж булевара своје тужне ципеле, носећи кутију са шеширима... Била сам радосна у то време. И моја неисцрпна добра воља и расположење беху за мога оца изравнање многим патњама. То бејаше половина његове храбрости... Али ме је волео!... Док је он био жив, била сам безбрижна, не познавајући никакву потребу, никакву неправду живота. Затим ме је једнога дана његова напрасна смрт оставила саму, сасвим саму, без куће, у обавези да притекнем сама у помоћ свима својим потребама. Наследство ми је било сасвим слабо: једна мала библиотека, рукописи, неколико дроњака, од којих нисам могла — сем да постанем мушко — да чиним никакву употребу...

— Стари породични сат, који је вредео педесет франака, задржа моја тетка... Остатак не вреди помињати. Били су само дугови!... Удружење списатеља сахрани мога оца, мање се није могло учинити. Како моје учење још није било завршено, изложих свој положај господарици радње:

... „Драго моје дете," — рече ми она — „будите уверени да ће прво упражњено место бити за вас остављено,... али... знате... трговина не иде добро... у времену смо када нема рада..."

... „Али чекајући, треба да умрем од глади!"

... „Умрети од глади! У вашим годинама!... Та идите! Да ли је икад још ко видео девојку у вашим годинама... лепу, да умире од глади!?..."

— Повукох се са тугом у души...

— Те сам вас вечери први пут срела... Сећате ли се још погледа који прима ваш предлог?...

— Сутрадан посетила сам једног професора конзерваторије, чије је име мој отац толико пута изговорио. Био је то један велики, ћелави господин са златним наочарима и орловским носом.

... „Ах, ви сте кћи оног сиромашног Алберта? То је био добар друг... Сувише миран... Мало одвратан... То га је и спречило да изађе..."

— Затим ме прегледа. Тераше ме да говорим, певам; испитиваше моје руке, ноге,... затим одједном:

... „Колико вам је година, дете моје?"

... „Шеснаест, господине!"